

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1909. Andra Kammaren. N:o 47.

Lördagen den 24 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr statsrådet greve *Hamilton* aflämnade Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till marinintendenturkåren m. m.

Den kungliga propositionen bordlades på begäran.

§ 2.

Föredrogos Kungl. Maj:ts på kammarens bord hvilande propositioner; och hänvisades till statsutskottet propositionerna:

angående om- och tillbyggande af Kronprinsens husarregementes kokinrättningsbyggnad i Malmö samt om uppförande därstädes af en mässbyggnad för regementets underofficerare och manskap m. m.;

angående ändring i gällande grunder för pensionering af arméns befäl och underbefäl med vederlikar;

angående upplåtelse till Stockholms stad af visst område utaf Norra Djurgården m. m.; och

angående uppförande af en byggnad, innehållande lokaler för krigshögskolan och krigshofrätten med flera institutioner och myndigheter.

Till lagutskottet remitterades Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af § 9 i lagen angående köttbesiktning och slakthus den 22 december 1897.

Till statsutskottet hänvisades vidare propositionerna:

med förslag till förordningar angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa och angående grunderna för stadshypoteksföreningars bildande och verksamhet m. m.;

angående anvisande af ytterligare medel till norrländska nyodlingsfonden;

angående anvisande af medel åt den s. k. jordförmedlingsfonden;

angående försäljning af tre lägenheter från förra militiebostället Hälla n:o 1 i Södermanlands län;
 angående försäljning af en lägenhet från förra militiebostället Stålsbyn n:o 1 i Värmlands län;
 angående försäljning af 14 lägenheter från förra militiebostället Vanstad n:is 25 och 26 i Malmöhus län;
 angående försäljning af lägenheter från förra militiebostället Björkö n:is 1 och 2 i Östergötlands län; samt
 angående anvisande af medel till uppförande af erforderliga ekonomihus å lotterna n:is 1—5 af Flyinge kungsgård, Valleberg kallade, i Malmöhus län.

§ 3.

Vidare föredrogos hvar för sig och hänvisades till lagutskottet de å kammarens bord hvilande motionerna, nämligen herr *Lindhagens*, n:o 258, och herr *Widéns*, n:o 259.

§ 4.

Föredrogs, men bordlades åter Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 25.

§ 5.

Herr talmannen tillkännagaf, att enligt öfverenskommelse mellan kamrarnas talmän gemensamma voteringar komme att anställas nästkommande fredag den 30 april kl 2 e. m. angående de voteringspropositioner, som då vore af kamrarna godkända.

§ 6.

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande n:o 6, i anledning af väckt motion om ändring af § 79 regeringsformen.
 Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 7.

Angående tillsättande af borgmästare samt af rådmän och magistratssekreterare i Stockholm. Härefter förelåg till behandling konstitutionsutskottets utlåtande n:o 7, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning rörande ändrade grunder för tillsättning af borgmästare samt af rådmän och magistratssekreterare i Stockholm m. m.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, n:o 90, hade herr *Zimdahl* hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta anställa utredning rörande ändrade

grunder för tillsättning af borgmästare samt af rådmän och magistratssekreterare i Stockholm äfvensom för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill en sådan utredning kunde föränleda.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föränleda någon Riksdagens åtgärd.

Reservation hade emellertid afgifvits af herr *Clason*.

Efter föredragning af utskottets hemställan lämnades på begäran ordet till

Herr Zimdahl, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Konstitutionsutskottet har icke funnit anledning tillstyrka motionen, men jag måste i alla fall uttrycka min glädje öfver den välvilliga motivering, utskottet ägnat densamma. I likhet med den ärade reservanten tror jag, att motionen kunnat bifallas, men jag böjer mig fullkomligt för de skäl utskottet anfört och skall, herr talman, icke göra något yrkande.

Vidare anförde:

Herr Persson i Stockholm: Herr talman, mina herrar! Jag har vid genomläsandet af utskottets motivering i detta betänkande icke kunnat finna annat än att den fråga, det här gäller, är af principiell och viktig betydelse. Icke heller har jag af utskottets motivering kunnat få annan uppfattning än att utskottet fullständigt eller nära nog fullständigt ställt sig på den ståndpunkten, att den valrätt, som för närvarande sedan lång tid tillbaka tillkommer befolkningen att utöfva vid föresläende af kandidater till borgmästare och rådmansbefattningar, enligt utskottets mening icke längre är lämplig att praktisera. Utskottet anför visserligen vissa skäl, som tydligen tala för befolkningens stora intresse af huru dessa ämbetsmän tillsättas, men säger samtidigt, att detta uppenbarligen icke kan innebära tillräckligt skäl för bibehållande af den nuvarande ordningen vid dessa tjänsters tillsättande. Jag är icke obekant med, att det mer än en gång talats om, att valrätten borde borttagas, och att dessa ämbetsmän borde tillsättas af Kungl. Maj:t; men denna Kungl. Maj:ts rätt har, så vidt jag vet, äfven varit omtvistad och omdebatterad inom sakkunniga kretsar. Jag gör icke anspråk på att vara sakkunnig, men jag har icke utan vidare kunnat låta denna motivering gå förbi utan att mot densamma uttrycka mina bestämda betänkligheter. Jag anser nämligen, att denna inskränkning af medborgarnes valrätt icke bör komma till stånd, enär medborgarne tydligen ha så stort intresse af dessa ämbetsmän och deras funktioner, att de böra få rätt att vara med vid deras tillsättande. Det är, om denna valrätt skulle tagas bort, tydligen en byråkratiens eröfring från den folkliga demokratien, någonting som man har alla skäl att motsätta sig. Huruvida de skäl utskottet anfört, såsom till exempel att borgmästarne icke kunna

*Angående
tillsättande af
borgmästare,
samt af rådmän och magistratssekreterare i
Stockholm.
(Forts.)*

Angående
tillsättande af
borgmästare,
samt af rådmän
och magistratssekreterare
i Stockholm.

(Forts.)

vinna befordran, äro af beskaffenhet att väga så tungt, att valrätten därför bör frångåas medborgarne, tror jag icke. Ty de olägenheter, som vidlåda den nuvarande ordningen böra kunna på annat sätt afhjälpas utan att den radikala ändring, jag omnämmt, bör komma i fråga. Jag vill icke göra något yrkande, utan jag har endast velat uttala mina betänkligheter mot den tendens, som tydligen framgår af utskottets motivering och för mitt vidkommande uttala ett önskemål, att den valrätt medborgarne hittills haft må bibehållas vid utseende af dessa ämbetsmän.

Herr vice talmannen: Herr talman, mina herrar! Jag är angelägen om att framhålla, att den föregående ärade talaren i någon mån torde ha missuppfattat utskottets motivering, mot hvilken han riktat sig. Utskottet har icke uti sin motivering velat utan vidare ställa sig på den ståndpunkten, att den nuvarande ordningen helt och hållet skulle afskaffas i den meningen, att städernas medborgare icke skulle äga något inflytande, och något sådant tror jag icke heller framgår af motiveringen. Om man uppmärksamt genomläser hvad utskottet sagt, skall man finna, att utskottet sammanfattar hvad det menar, då det säger, att det med motionären är ense därutinnan, att flere skäl tala för en *reform* i förevarande hänseende. Men denna reform kan tänkas utan att städernas valrätt skulle blifva borttagen. Den kan tänkas på det sätt, att det omöjliggöres för städerna att begagna den nuvarande ordningen på sådant sätt, att de facto Kungl. Maj:ts val blir inskränkt till en enda person. Det måste ju i alla fall erkännas, att det nuvarande sättet understundom ledt till stora oegentligheter. Jag har endast såsom min åsikt velat framhålla detta; för öfrigt yrkar jag naturligtvis bifall till utskottets hemställan.

Herr Persson i Stockholm: Jag ber att få uttrycka min synnerliga tacksamhet till herr vice talmannen och konstitutionsutskottets ordförande för de af honom lämnade upplysningarne, hvilka tydligen gifva vid handen, att utskottets uppfattning icke varit den, som jag trott, någonting hvarför man har orsak att vara belåten.

Öfverläggningen var härmed slutad. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 8.

Härefter föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande n:o 8, i anledning af väckta motioner om politisk rösträtt och valbarhet för kvinnor.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 9.

Å föredragningslistan fanns vidare upptaget konstitutionsutskottets utlåtande n:o 9, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af vissa paragrafer i riksdagsordningen.

Om ändrad lydelse af vissa paragrafer i riksdagsordningen.

Uti en inom Andra Kammaren väckt till konstitutionsutskottet hänvisad motion, n:o 220, hade herr *Branting* jämte 33 af kammarens ledamöter hemställt, att Riksdagen för sin del måtte antaga såsom hvilande till grundlagsenlig behandling följande förslag till ändrad lydelse af nedanstående paragrafer i den nya riksdagsordningen:

§ 1.

Svenska folket representeras af Riksdagen, fördelad i två kamrar, den Första och den Andra, hvilka hvar för sig pröfva och afgöra till Riksdagen hänskjuten fråga.

Hvad kamrarna sammanstämmande besluta, det vare Riksdagens beslut; så ock hvad Andra Kammaren beslutar i grundlagsfrågor tre gånger och i andra ärenden två gånger i följd, efter det för hvarje upprepad gång ett nyval till hela kammaren mellankommit; dock att i de uti 65 § omförmälda frågor olika beslut skola på sätt där stadgas afgöras medelst gemensam omröstning samt att hvad därom äfvensom i denna paragraf föreskrifves ej må ändras annorledes än genom beslut af båda kamrarna.

Riksdagsmännen kunna i utöfning af sin befattning icke bindas af andra föreskrifter än rikets grundlagar.

§ 9.

Till ledamot i Första Kammaren kan endast väljas man eller kvinna, som är röstberättigad inom sin kommun samt uppnått 30 års ålder.

§ 16.

Valrätt till Andra Kammaren tillkommer en hvar välfrejdad svensk medborgare, såväl man som kvinna, som före det kalenderår, hvarunder val äger rum, uppnått 21 års ålder; dock ej den, som står under förmynderskap eller fattigvårdsstyrelses målsmansrätt.

Till efterrättelse — — — — — inträffar.

§ 19.

Till ledamot i Andra Kammaren kan endast utses man eller kvinna, som uppnått 25 års ålder samt äger valrätt inom riket.

Om ändrad
lydelse af
vissa paragrafer
i riksdags-
ordningen.

Därjämte hade motionärerna hemställt, att konstitutionsutskottet måtte, i händelse af bifall till den gjorda framställningen, vidtaga den jämkning i formuleringen af andra paragrafer i grundlagarna, som kunde blifva en följd af ofvanstående förslag.

(Forts.)

Utskottet hemställde, att motionen icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Reservationer voro afgifna af:

herr vice talmannen *Staaß*, som på en från utskottets afkande motivering i likhet med utskottet hemställt, att motionen icke måtte till någon åtgärd föranleda,

herr *Larsson* i Västerås, som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen, samt

herr *Broomé* i Bårslöf.

Efter föredragning af utskottets hemställan yttrade:

Herr Nilsson i Malmö: Herr talman, mina herrar! Då herrar Lindman och Daniel Persson i Tällberg genom det beslut, som fattades af 1907 års Riksdag och som nyligen bekräftades af denna Riksdag, löste den gamla rösträttsfrågan, eller åtminstone trodde sig lösa den, så var det mera bondeklassens än arbetarklassens rösträttsreform, som de genomförde. Medan representationsförändringen af år 1866 i främsta rummet tillgodosåg borgarklassens eller städernas intressen, så tog 1907 års beslut i fråga om Riksdagens bildande och sammansättning direkt sikte på bondeklassens bästa. Den s. k. allmänna rösträtt, som slutligen blef gemensam för både det liberala partiet och högern, gynnar i synnerlig grad den jordbrukande befolkningen. Det samma gäller om den kommunala rösträttsreform, som från början utgjorde det Lindmanska förslagets särmärke, och som accepterades äfven af den liberala vänstern. Och genom de s. k. Tällbergska villkoren i fråga om valbarhet och arvoden, har möjlighet beredts för bondeklassen att på ett fullt effektivt sätt tillägna sig och behärska Riksdagens Första Kammare. Men arbetarklassen, som uppburit detta kraf på en verklig rösträttsreform, arbetarklassen som under en lång följd af år kämpat och stridt, arbetat och offrat för denna sak, den fick bra liten valuta vid den stora rösträttsuppgörelsen. Ja, genom den stora inskränkingen af städernas representationsrätt, genom det höjda åldersstrecket och det nya utskyldsstrecket är den möjligheten visst icke utesluten, att den industriella arbetarklassen — och därmed arbetarklassen i sin helhet — snarare förlorat än vunnit på den stora rösträttskompromissen.

Det sätt, hvarpå Riksdagens Andra Kammare nyss antagit denna rösträttsreform visar också, att frisinnet föga eller intet väntar af densamma. Den antogs som bekant under protester och reservationer från flertalet af den nya Andra Kammaren och under en sådan brist på anslutning från någon som helst påvisbar

folkmening, att, såsom det säges i den föreliggande motionen, den nya grundlagens egna anhängare sökt en förlägen tröst däri, att när man intet godt väntar af en stor förändring, blir man åtminstone icke utsatt för gränelen af några svikna förhoppningar vid dess tillämpning.

*Om andrad
lydelse af
vissa paragra-
fer i riksdags-
ordningen.*

(Forts.)

I denna uppfattning och denna stämning, som sträcker sig långt utanför arbetarklassens leder, ligger också det tillräckliga skälet för oss att omedelbart komma tillbaka till denna sak och förnya vårt kraf på en rösträtt, som är allmän i ordets kontinental mening, och som därjämte gör rättvisa åt kvinnorna. Vi påkalla i vår motion borttagandet af de garantier, som dikterades af klassegöismen och misstroendet mot de unga och de mindre bemädlade. Vi vilja afskaffa dessa utskyldsstreck, det gamla som det nya, hvilka verka som en förstucken census, och som särskildt i ekonomiska depressionsperioder drabbar arbetarklassen, som ändå lider värst af de hårda konjunkturerna, med minskning af dess normala politiska inflytande. Vi vilja afskaffa detta fattighjälpsstreck, som likaledes ockrar på den af privatkapitalismen vållade nöden, vidare detta väruplyktsstreck och detta konkursstreck, som utan fog hopblandar en gäldenärs privatekonomiska förhållanden med valrätten. Och vare sig rösträtten skall betraktas som en naturlig rätt eller, på mera professorligt manér, som en funktion i staten, anse vi äfven kvinnornas kraf på politisk jämbördighet med männen till fulla motiveradt, en mening, som ju också nyss af denna kammare blifvit på det kraftigaste understruken. Och vi fordra därjämte, att valbarheten icke må bindas, vare sig af köns- eller bostadsstreck.

Men, mina herrar, vi gå längre än så, vi motionera äfven om en lika grundlig som välbehöflig reformering af de båda kamrarnas inbördes maktställning. Allbekanta politiska förhållanden göra frågan om kamrarnas inbördes befogenhet allt mera brännande. En mycket allmän och ständigt växande folkmening kräfver en ändring härutinnan, och nationen har uppenbarligen allt svårare att finna sig i den anomalien, att den kurs, för hvilken den vid de allmänna valen till Andra Kammaren uttalar sig, på grund af den Första, den privilegierade kammarens starka inflytande, icke alls blir följd. För det liberala och det socialdemokratiska partiet har det länge varit — och är väl ännu — ett gemensamt önskemål, att det politiska lifvets tyngdpunkt måtte formellt så väl som reellt förläggas till Riksdagens Andra Kammar.

Det är gifvet, att detta önskemål kan vinnas på mer än ett sätt, och jag måste beklaga, att icke anhängarne af samma syfte kunnat ena sig om det lämpligaste medlet.

I vårt författningsförslag af år 1907 hade vi infört det suspensiva vetots princip äfven i fråga om en Första Kammar, som vi tänkt oss uppbyggd på den lika kommunala rösträttens

Om ändrad
lydelse af
vissa paragra-
fer i riksdags-
ordningen.
(Forts.)

grund. Själfklart måste krafvet på suspensivt veto blifva ur demokratisk synpunkt ännu mera angeläget i fråga om en ur den 40-gradiga skalan framgången kammare som den nu beslutade. Därför hafva vi också upptagit detta i vår nu föreliggande motion och formulerat detsamma i en utförd lagtext.

Jag medgifver, att det var kanske en smula djärft af oss att komma fram med ett sådant i lagtextens form utfördt kraf, innan det ännu blifvit föremål för en sådan allsidig utredning, som Riksdagen brukar sätta som ett *conditio sine qua non* i så viktiga angelägenheter. Jag vill också upplysa, att vi motionärer voro starkt betänkta på att nöja oss med att begära en skrivelse till Kungl. Maj:t beträffande denna del af vår motion. Men i denna stund beklagar jag dock icke vårt sätt att gå tillväga.

Föregående år, 1907 och 1908, affärdade vederbörande utskott vårt förslag till författningsrevision på ett par rader med ett naket afstyrkande. Resultatet har visserligen för utskottsmajoritetens vidkommande blifvit detsamma äfven i år. Men just den omständigheten, att vi icke nöjt oss med ett skrivelseförslag utan framlagt en formulerad lagtext, har föranledt denna utförliga och på synpunkter rika reservation, som vi här se åtfölja konstitutionsutskottets betänkande. Genom denna reservation har vårt förslag om suspensivt veto, som omfattas med så lifliga sympatier ute i landet, ändtligen kommit till verklig granskning, till reell behandling äfven i Riksdagen. Detta kan endast lända till sakens fromma, och därför är det mig ett nöje att till konstitutionsutskottets ordförande få uttrycka mitt förbindliga tack för den möda, som han här underkastat sig.

Jag kan dock icke i allo instämma med den ärade reservanten beträffande den kritik, han riktar mot vårt förslag om suspensivt veto. Sålunda kan jag icke biträda hans mening, att det borde erfordras kvalificerad majoritet i Andra Kammaren för vissa mer eller mindre viktiga grundlagsändringar utöfver dem, som motionen uttryckligen undantager från den allmänna regeln. Då det i sådana ärenden enligt vårt förslag erfordras, att beslutet skall upprepas tvenne gånger efter för hvarje gång mellanliggande allmänna val för att kunna upphöjas till lag, och då dessa val icke, som den ärade reservanten skrifer, kunna följa »slag i slag» utan enligt vår mening och afsikt skulle sammanfalla med de ordinarie tre-årsvalen, så torde icke någon sådan ytterligare garanti för eftertänktsamhetens kränka blekhet vara af nöden.

Reservanten yttrar vidare, att »de nuvarande bestämmelserna om gemensam omröstning borde undergå revision i syfte att vinna en större precision än hvad nu är fallet». Ja, det är en otvifvelaktig sanning detta, men jag tror dock icke, att den rådande ovissheten i det hänseendet skulle medföra synnerligen större olägenheter under ett system med suspensivt veto än för närvarande.

Hvad så beträffar reservantens anmärkning om sammanjämknings af kamrarnas skiljaktiga beslut, så vill jag gärna medgifva, att därom borde motionen ha yttrat sig och hälst ett särskildt stadagande ha gjorts. Då emellertid reservanten undrar, huruvida, sedan t. ex. ett sammanjäkningsförslag vore framlagdt och af Andra Kammaren antaget men af Första Kammaren afslaget, undrar, huruvida Andra Kammarens förut fattade beslut i saken likväl skulle anses giltigt och sålunda genom en upprepning efter nya val kunna blifva gällande såsom Riksdagens beslut, så vill jag svara, att då vi icke föreslagit någon ändring beträffande sammanjäknningen, så har det gifvetvis varit vår mening, att de gamla reglerna skulle bli gällande och att således, då Andra Kammaren fattat tvenne olika beslut i samma sak, kunde intetdera blifva hvilande och genom upprepning efter nya val upphöjas till Riksdagens beslut.

(Om ändrad lydelse af vissa paragrafer i riksdagsordningen.)

(Forts.)

Reservantens hufvudanmärkning mot vårt förslag är dock den, att med en sådan ordning, som upptager suspensivt veto för Första Kammaren, borde regeln om den samtidiga behandlingen af ärenden i de båda kamrarna upphävas och gifva rum för den regeln, att i alla sådana frågor, där Första Kammaren endast har ett suspensivt veto, den kammaren skulle öfverlägga och besluta först *efter* det Andra Kammaren öfverlagt och beslutat. Jag vill därtill anmärka, att den ordning för ärendenas behandling, som reservanten därmed pekat på, ingalunda varit främmande för motionärernas öfverläggningar i ämnet. Och jag medgifver för min del beredvilligt dess förmånlighet, men den torde dock icke vara nödvändig för tillämpningen af suspensivt veto.

Men äfven med tillgodogörande af alla dessa anmärkningar och kanske andra smärre därtill, ställer sig dock den ärade reservanten synnerligen tveksam till det suspensiva vetot som sådant. I valet mellan ett väl ordnadt tvåkammerssystem å ena sidan och ett likaledes väl ordnadt enkammersystem å andra sidan föredrager reservanten det förra, d. v. s. tvåkammerssystemet, och däri ger jag honom för min personliga del fullkomligt rätt, fastän jag misstänker, att meningen i det fallet inom det socialdemokratiska partiet i landet lutar snarare åt det motsatta hållet. Men, fortsätter reservanten, en sådan ordning som motionärerna här föreslagit kunde med större rätt benämnas ett enkammersystem och skulle i fortsättningen nästan med säkerhet leda till Första Kammarens afskaffande och till införandet af ett rent enkammersystem. I det resonemanget kan jag däremot icke gifva den ärade reservanten rätt. Den ordning, som vi föreslagit, förlägger visserligen det parlamentariska arbetets tyngdpunkt till Riksdagens Andra Kammare, men den bibehåller Första Kammaren vid den makt och myndighet, som den nu äger i alla anslags-, bevillnings- och statsregleringsfrågor, på

*Om ändrad
lydelse af
vissa paragrafer
i riksdags-
ordningen.*

(Forts.)

samma gång som den i lagfrågor ger Första Kammaren den kontrollerandes granskande och modererande befogenhet, som bör vara uppgiften för ett öfverhus. Tvåkamarsystemet hafva vi i vårt förslag bibehållit. Och äfven om vi bortse från det förhållandet, att Första Kammaren blir fotad på den 40-gradiga röstskalan, och utgå från förutsättningen af en för alla medborgare lika kommunal rösträtt, så blefve dock icke den ena kammaren en kopia af den andra, utan det blefve tvenne icke blott till utseendet utan äfven till den inre karaktären skilda kamrar. Det behöfs nämligen icke mer än de tre bestämmelser, som enligt vårt ursprungliga förslag skulle gälla beträffande bildandet af Första Kammaren, nämligen medelbara val, högre valbarhetsålder och längre valperioder, för att icke som nu flinthård omedgörlighet och klassegoism, men en större mognad, en lugnare besinning, en rikare erfarenhet skulle tillförsäkras den kammaren.

Det är icke någon ringa eller obetydlig uppgift, som motionärerna vilja tillmäta Riksdagens Första Kammare. Äfven bromsen på statsmaskineriet har en viktig mission att fylla! Och i själfva verket betyder ju det suspensiva vetot ingenting annat än detta: att det kraf, som vi alla här i den folkvalda kammaren i mer eller mindre utpräglad grad ställa på det privilegierade fåtalets kammare, nämligen att den förr eller senare böjer sig för Andra Kammarens allvarliga, gång på gång manifesterade vilja, att, säger jag, detta kraf, som gör sig gällande öfver allt i den parlamentariska världen, också blir formellt inskrifvet i grundlagen. Det är det enda! Och det är sannerligen inte så rabulistiskt, som mången här inbillar sig! Och jag föreställer mig, att det äfven för Första Kammarens egna medlemmar skulle vara angenämare att hafva »svart på hvitt» på, huru ofta de hafva rätt att säga nej i en viss lagfråga, än att äga en formell rätt att i evighet trotsa den folkvilja, som de dock till slut måste böja sig för. En reell, om än begränsad rätt, som Första Kammaren verkligen kan begagna sig af utan skrupler och utan förebråelser från något håll, torde ha större värde än ett formellt obegränsadt privilegium, som icke kan utnyttjas af kammaren, utan att den åsamkar sig en gränslös ovilja, ett hat, som sätter hela dess tillvaro på spel.

Mina herrar! Samme man, som nu innehar det höga chefskapet för kungl. civildepartementet, yttrade en gång såsom medlem af Riksdagens Andra Kammare, att vi måste sätta »knifven på strupen» på Första Kammaren! Ja, så våldsamma uttryck kan äfven hos en så otvifvelaktigt förståndig och vettig man oviljan mot Första Kammaren taga sig, oviljan mot den kammare, som öfverskrider det suspensiva vetots rimliga gränser! För vår del äro vi icke så revolutionära! Vi önska blott en reform, som ger hvardera kammaren dess tillbörliga plats och

befogenhet och som kan åvägbringa ett godt samarbete dem emellan.

Jag nämnde i början af mitt anförande, att genom 1907 års beslut hafva *bondeklassens* intressen blifvit på ett väsentligt sätt tillgodosedda. För oss motionärer har det nu gällt att föra *arbetareklassens* alltjämt olösta rösträttsfråga ett steg närmare sin lösning, att främja krafvet på politisk rättvisa äfven åt kvinnan och att skaffa den folkliga, den demokratiska, den reformvänliga politiken luft under vingarna.

Om ändrad lydelse af vissa paragrafer i riksdagsordningen.

(Forts.)

Vi hafva i vår motion angifvit vissa riktlinjer mot de hufvudmål, som de frisinnade i allmänhet nu måste söka att på allvar nå fram till. För denna gång kan det ju endast bli tal om en opinionsyttring, men äfven opinionsyttringen har sitt värde, och icke minst i den nu föreliggande politiska situationen torde det icke vara ur vägen, att de ledamöter af denna kammare, som utan att tillhöra vårt parti dock sympatisera med grundsyftet i vår motion, äfven om de icke i hvarje detalj godkänna densamma, markera dessa sina sympatier med röstsedeln. I det stycket riktar jag en vördsam vädjan till kammarens vänsterinnade element.

Och så, herr talman, skall jag slutligen å mitt partis vägnar yrka bifall till den af herr Branting m. fl. väckta motionen eller, hvilket är detsamma, till herr Larssons i Västerås reservation.

Herr Branting: Herr talman! På samma gång jag ber att få instämma uti det anförande, som nyss hölls, och i det yrkande, som däri framställdes, skall jag, herr talman, be att få göra den hemställan beträffande föredragningsättet, att man för större redas skull och för vinnande af ökad klarhet ställer de yrkanden, som vi gjort beträffande Andra Kammaren och som gå ut på ny formulering af §§ 16 och 19 riksdagsordningen, gentemot utskottets afslagsyrkande och att sedan i en särskild proposition yrkandet på ändring af §§ 1 och 9 riksdagsordningen, som ju röra Första Kammaren samt suspensivt veto, måtte upptagas till behandling, och tillåter jag mig hemställa, att herr talmannen benäget behagade framställa proposition på det här af mig angifna föredragningsättet.

På därom af herr talmannen framställd proposition blef det af herr Branting föreslagna föredragningsättet godkänt.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr vice talmannen, som anförde: Herr talman! Den förste ärade talarens framställning ger mig anledning till att med några ord söka framhålla den rätta betydelsen af vissa yttranden, som jag fällt i den af mig afgifna reservationen. Jag ber då först få framhålla, att den ärade talaren nog var utsatt för ett litet miss-

*Om ändrad
lydelse af
vissa paragra-
fer i rikslags-
ordningen.*

(Forts.)

förstånd i fråga om en särskild punkt i min reservation. Jag har sagt: »Vidare vill det synas, som om åtminstone för vissa viktiga grundlagsändringar utöfver dem, som motionen undantager från den allmänna regeln, det borde erfordras mera än en enkel majoritet i Andra Kammaren». Detta har motionären läst utan vidare så, som om jag menat, att det borde erfordras kvalificerad majoritet i Andra Kammaren, men så är icke min mening. Jag har endast sagt, att det borde erfordras mera än en enkel majoritet i Andra Kammaren, men jag har icke sagt detta med betoning på »mera än en enkel» och sålunda kvalificerad. Det kunde också fordras något annat, det kunde t. ex. fordras ett uttryckligt folkbeslut i vissa grundlagsfrågor.

Jag tror, att den ärade talarens anförande i ett hänseende varit ägnadt att i ganska hög grad styrka den af mig uttalade åsikten i reservationen, att motionärernas förslag långt ifrån föreligger i det öfvervägda och utarbetade skick, att det verkliga kan framställas med anspråk på att man skulle — om man öfver hufvud vore benägen för en sådan idé som förslaget innebär — kunna ansluta sig till det. Den ärade talaren sade nämligen beträffande samma stycke, rörande hvilket jag nyss rättade ett missförstånd, att, då jag yttrar, att det »särskildt är härvid att märka, att dessa val kunna äga rum slag i slag genom tätt på hvarandra följande upplösningar af kammaren», jag icke träffat motionärernas mening, utan att de nyval, som äro afsedda i motionen måste vara de ordinarie, hvart tredje år inträffande valen. Men så kan man, tror jag, icke läsa motionärernas egen lagtext. Där står endast: »Efter det för hvarje upprepad gång ett nyval till hela kammaren mellankommit». Och med nyval kan likaväl menas val efter konungens förordnande som val, hvilka föranledas af grundlagens stadgande om treårsperiod.

Den ärade talaren ville reducera min anmärkning rörande de gemensamma omröstningarna till en obetydlighet, men däri tror jag, att han hade mycket orätt. För närvarande gälla striderna angående de gemensamma omröstningarna det, huruvida en fråga skall afgöras eller förfalla. Men med motionärernas förslag skulle dessa strider komma att gälla, huruvida en fråga borde afgöras genom båda kamrarnas i gemensam omröstning samfälliga beslut eller af Andra Kammaren ensam. Det är väl påtagligt, att skillnaden blir så betydande i förhållande till den nuvarande ordningen, att min anmärkning därvidlag är fullt berättigad.

Jag kan icke heller erkänna, att talaren hade rätt, då han ville förminska vikten af min erinran i afseende på ordningen för ärendenas behandling. Som bekant är det för närvarande så, att på grund af Första Kammarens medlemsantal och åtskilliga andra förhållanden dess beslut i de flesta fall inträffa före Andra Kammarens. Nu frågar jag, hvad menas med veto. Det betyder: jag upphäfver, jag förbjuder. Hvad är det då, som skall för-

bjudas? Jo, det är väl Andra Kammarens beslut. Men då måste också ett beslut föreligga, för att Första Kammaren skall ha att öfverväga, huruvida det skall förbjudas, så långt det går, eller icke.

Om ändrad lydelse af vissa paragrafer i rikslagsordningen.

(Forts.)

Den förste talaren ville beträffande den senare delen i min reservation naturligtvis icke gifva mycket erkännande åt densamma. Han ville säga, att vårt riksdagsskick, äfven om motionen vunne framgång, allt fortfarande skulle förbli ett tvåkammar-system. Jag frågar den ärade talaren: har jag missförstått motionen, eller är det icke efter densamma så, att Andra Kammaren skulle genom ensidiga beslut kunna nedbringa Första Kammarens antal från 150 till 100, från 100 till 50, från 50 till 10 och från 10 till 1? Om det är så, förefaller det mig, att man icke skulle kunna tala om bibehållande af ett tvåkammar-system.

Jag ber att få på det bestämdaste betona, hvad jag uti min reservation sagt, att jag finner motionärernas uppslag tänkvärdt såsom ett af de uppslag, som kunna göras för att för framtiden förekomma de slitningar mellan kamrarna, hvilka jag, på sätt i reservationen framhållits, för min del icke tror kunna förebyggas genom den nya ordning, som kommer att nu införas. Men lika bestämdt vill jag fasthålla, hvad jag också där yttrat, att ett sådant uppslag bör och får icke betraktas såsom mera än ett uppslag. Det är en bland de viktigaste och betydelsefullaste frågor, som öfver hufvud taget kunna tänkas i vårt folks politiska lif, att genomföra en så omfattande och djupgående förändring, som här är ifrågasatt. Och det är väl då tydligt, att motionärerna hade gjort riktigare, i fall de vidblifvit hvad den ärade talaren antyde ha varit deras första mening, nämligen att förebringa sitt uppslag i form af en skrifvelse, och kanske t. o. m. en blygsam skrifvelse.

Jag tror, att det är högst nödvändigt, att sedan en stat en gång har kommit in på en början till en demokratisk ordning, göra denna ordning fullt demokratisk. Men jag tror också, att det är synnerligen viktigt, att man söker efter bästa förmåga se till, hurudana konsekvenserna af den ena eller andra utvägen till detta måls vinnande kunna blifva. Och detta kan icke göras utan en med alla för saken intresserade krafter tillhjälp företagen verkligt omfattande utredning. Det är också en sådan, som jag pekat på i min reservation. Och det är ju för herrarna väl bekant, att det parti, jag tillhör, har framställt en annan utväg till lösande af den ifrågavarande svårigheten, nämligen så kalladt referendum eller folkomröstning i vissa fall. Nåväl! Båda dessa utvägar äro att betrakta såsom uppslag, båda böra enligt min tanke af demokratiens vänner noggrant undersökas. Man bör se till, huruvida den ena eller andra medför bättre konsekvenser. Och man bör se till, om de icke möjligen i en eller annan punkt kanske kunna mötas. Men jag tror för ingen del, att man bör sluta sig till motionärernas förslag, sådant det föreligger.

Om ändrad
lydelse af
vissa paragra-
fer i riksdags-
ordningen.

(Forts.)

Det har talats om en opinionsyttring. Ja, jag vet, att många ärade ledamöter bruka rösta för allehanda förslag såsom opinionsyttringar, äfven om de alldeles icke skulle önska, att dessa förslag blefve upphöjda till verklighet. Jag har under hela min riksdagstid — det måste jag säga — varit ganska rädd att rösta såsom opinionsyttring för förslag, som jag icke gillat. Den ståndpunkten bibehåller jag. Och jag tror, att om man i detta fall gör en sådan opinionsyttring, så kan det väl hända, att det här kallas för en opinionsyttring för den generella idén om en ny ordning mellan Riksdagens båda kamrar. Men det skulle också kunna hända, att det ute i landet kallas för något annat, nämligen en bestämd opinionsyttring för de ärade motionärernas förslag.

På grund af de i min reservation anförda skäl, som jag icke kan finna blifvit vederlagda, och hvad jag nu sagt, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Blott några få ord med anledning af hvad den siste ärade talaren yttrade.

Den siste ärade talaren utgick därifrån, att man icke bör göra någon opinionsyttring för andra förslag än dem, man kan vara med om. I det fallet har genom den af kammaren bifallna propositionsordningen kammaren beredts tillfälle att fatta sin ståndpunkt åarskildt till frågan om Andra Kammarens reformering och särskildt till frågan om Första Kammarens reformering.

Den siste talaren har icke kunnat bestrida, att motionärernas förslag, såvidt det rör *Andra Kammarens reformering*, d. v. s. borttagandet af strecken för valrätt till denna kammare, är formuleradt på ett fullt tillfredsställande sätt. Och han har icke heller kunnat bestrida, att det måste finnas många inom denna kammare äfven utanför det parti, som väckt detta förslag, hvilka måste med största sympati omfatta motionen i denna del. Det enda skäl, som den siste talaren i sin reservation anför mot en så beskaffad opinionsyttring — ty det kan icke blifva annat än en opinionsyttring, därför att Första Kammaren i hvarje händelse icke vill vara med om förslaget — det är, att det bör tillkomma den representation, som blir tillsatt enligt de nya grunderna, att själf afgöra, i hvad mån den önskar någon förändring i förevarande afseende. Visserligen har den ärade talaren själf föreslagit, att ett af dessa streck redan nu utan afvaktan på den kommande representationens åsikt skall kunna genom beslut af Riksdagen borttagas, nämligen det s. k. könsstrecket. Och kammaren har ju nyligen utan diskussion antagit förslaget om kvinnas politiska rösträtt. Men, säger då den siste talaren, den frågan intager en särställning. Det är väl en så utomordentligt fin distinktion. Jag får därför af hjärtat uppmana alla denna kam-

mares ledamöter, hvilket parti de än tillhöra, att uti den fråga, som nu först föreligger till afgörande och kommer under votering, afgifva en opinionsyttring för en sak, som en stor del af kammarens ledamöter måste anse riktig, en sak, mot hvilken man icke numera kan säga, att den får vika för att vinna något i rösträttsfrågan, ty kompromissen i denna är ju redan i hamn. Ett bifall till motionärernas yrkande i förevarande del blir verkligen en opinionsyttring, som är ägnad att bereda väg för sakens realiserande i framtiden. Jag får därför upprepa min värdjan till kammarens olika ledamöter att lägga sitt ord för en sådan framtidssak.

Om ändrad lydelse af vissa paragrafer i riksdagsordningen.

(Forts.)

När man kommer till frågan om *Första Kammarens* reformering eller den andra punkten enligt den antagna föredragningsordningen, hvilken fråga dock redan nu får diskuteras, då debatten vid första punkten väl får röra sig om förslaget i dess helhet, har visserligen den siste talaren framhållit en del anmärkningar mot förslaget formulerad i detta afseende, och han anser sig icke af denna grund kunna rösta för detsamma ens såsom opinionsyttring. Men hvarför har icke då den siste talaren inom konstitutionsutskottet föreslagit, att med anledning af denna motion måtte aflätas en skrivelse, i syfte att Kungl. Maj:t må taga frågan i det allsidiga öfvervägande, som den siste talaren själf önskade. Hade ett sådant förslag kommit, är jag ganska öfvertygad om, att äfven motionärerna — åtminstone skulle jag gjort det — anslutit sig till detsamma för att just få till stånd en samlad opinionsyttring i största möjliga omfattning äfven för denna andra kanske ännu större fråga.

Emellertid, herr talman, på de skäl jag här anfört i fråga om den nu föredragna punkten, som rör — utom en redan afgjord fråga — borttagandet af de återstående strecken för valrätt till Andra Kammaren — streck, som i allmänhet totalt saknas i andra länders politiska författningar — ber jag få yrka bifall till motionen i denna del och afslag på utskottets hemställan, i hvad den rör denna punkt.

Herr vice talmannen: Herr talman! Blott några ord med anledning af den senaste ärade talarens yttrande. Han frågade, hvarför jag icke inom konstitutionsutskottet föreslagit aflåtande af en skrivelse om en allsidig utredning. Ja, det kunde jag ju gjort, men resultatet hade endast blifvit ett negativt beslut i konstitutionsutskottets protokoll, ty ett sådant förslag hade ej haft någon utsikt att gå igenom. Och jag hade icke rätt att framställa yrkande härom i reservation, på den grund, att det skulle gått utöfver motionens ram. Emellertid vill jag säga, att den ärade talarens yttrande i detta afseende ju kan ha en betydelse för framtiden.

Hvad beträffar förra delen af min reservation, som han ta-

*Om ändrad
lydelse af
vissa paragrafer
i riksdags-
ordningen.*

(Forts.)

lade om, nämligen angående rösträttsvillkoren, har jag, såsom talaren anmärkte, inskränkt mig till att säga, att, som saken ligger då man efter långvariga strider kommit till en ordning, som snart skall tillämpas, jag föreställde mig, att det vore riktigast, att de nya representanterna finge taga i öfvervägande hvad ytterligare skulle göras. Och det lär väl kanske också vara så, att de ärade motionärerna just icke själfva tänkt sig möjligheten af annat.

Men om jag skulle gå in på saken närmare, vill jag säga, att jag beträffande vissa af de inskränkingar, som motionärerna sätta ifråga att aflyfta, är ense med dem, och det har jag förut vid flera tillfällen uttalat, men beträffande vissa andra är jag mycket tveksam. Jag är sålunda, för att taga ett enda exempel, mycket osäker angående aflyftandet af det s. k. fattigvårdsstrecket. Så som fattigvården för närvarande i vårt land är ordnad skulle det, såvidt jag förstår, betyda att de facto den, som har närmast öfverinseende öfver understödstagarna, på en del håll kunde få dem att rösta, som han ville, kanske — det låter cyniskt — blott med utlofvande af en omtyckt maträtt för den följande dagen. Ett sådant tillstånd kan jag ingalunda anse lämpligt eller riktigt. Jag tror, att det är synnerligen önskligt, att en utsträckning göres på alla håll, där det kan ske, och att demokratiseringen blir så fullt genomförd som möjligt, men jag kan icke tro, att det är gifvet, att man skall taga in äfven stora flockar af medborgare, som uppenbart stå i en alldeles osjälfständig ställning. Nej, låt oss först försöka att åstadkomma en annan ordning för understöd åt fattiga och nödlidande medborgare, så att det icke behöfver blifva ett sådant osjälfständighetens märke öfver dem, som under nuvarande förhållanden. Då blir saken en helt annan.

Jag har blott velat anföra detta som ett exempel för att visa hvarför jag icke heller i detta afseende utan vidare är färdig att sluta mig till motionärernas förslag.

Herr Branting: Herr talman! Jag uppkallades af ett uttalande i den senaste ärade talarens anförande, nämligen när han ville göra gällande, att i vårt förslag skulle ingå ett yrkande på att man skulle utsträcka valrätten till Andra Kammaren äfven till absolut osjälfständiga element och att vi skulle med öppna ögon förorda, att sådana personer, som han karakteriserade i afseende på deras bristande själfständighet, finge komma i åtnjutande af allmän rösträtt. Detta uttalande måste emellertid bero på något förbiseende hos den ärade reservanten. Att vi också i vårt förslag verkligen gjort en inskränkning och bibehållit ett fattigvårdsstreck just med hänsyn till de olyckliga förhållandena i afseende på fattigvården framgår däraf, att det uttryckligen står i den formulering af § 16 riksdagsordningen, som vi föreslagit

*Om ändrad
lydelse af
vissa paragra-
fer i riksdags-
ordningen.*

(Forts.)

och hvilken är densamma, som flera år stått i våra motioner i ämnet, att från rösträtt undantages »den, som står under förmynderskap eller fattigvårdsstyrelsens målsmansrätt». Denna fattigvårdsstyrelsens »målsmansrätt» träffar som bekant just dessa fullkomligt osjälfständiga personer, hvilka helt och hållet af lagen ställas under andras bestämmande. Detta gör, att, så länge dessa föräldrade bestämmelser förbli i gällande kraft, det kan finnas allvarliga betänkligheter mot att lägga en sådan medborgerlig rätt som rösträtten i händerna på dem just af det skäl, som herr vice talmannen anförde, nämligen att det kanhända skulle bli i själfva verket en makt i händerna på helt andra personer. Men hvad angår alla andra, som åtnjuta fattigunderstöd på grund af nöd och svårigheter af en mera tillfällig art och som icke kommit in under denna fullkomliga målsmansrätt ifrån fattigvårdsstyrelsens sida, måste det väl dock efter vår mening gälla, att den osjälfständighet, som de kunna vara utsatta för, icke är större än då det är fråga om en stor mängd andra medborgare i det allmänna lifvet, hvilka ju också på grund af ekonomiska och andra förhållanden kunna komma att många gånger känna sig beroende, och, som vi mycket väl veta, kan detta beroende taga sig uttryck äfven i eftergifvenhet för påtryckning af de mäktiga utaf rent politisk art.

Det är sålunda efter min uppfattning ett fullkomligt missförstånd angående omfånget af den reform, som vi åsyfta, när herr vice talmannen gjorde denna erinran mot densamma. Jag tror icke, att den erinran är befogad, och jag ber därför att få vidhålla det yrkande, som här först framställdes af herr Nilsson i Malmö och sedan af herr Lindhagen, särskildt i detta afseende.

Jag ber att på samma gång jag har ordet ytterligare få markera, att det dock därigenom, att detta förslag nu framlagts, vunnits åtskilligt. Det har vunnits ett erkännande från auktoritativt håll inom det liberala partiet, att de reformer, som vi kräfvat till fortsättande af demokratiseringsverket dels äro sådana, hvilka den talaren för sin del redan förklarat sig vara med om, och dels sådana, hvilka han anser till sin allmänna tendens väl förtjäna att tagas i öfvervägande, äfven om vissa formella betänkligheter hindra honom att för närvarande ansluta sig till just det förslag, som af oss framlagts. Jag tror, att man med detta uppslag i alla fall skall kunna komma ytterligare ett stycke framåt och säga att, när denna fråga som vi alla känna på grund af Första Kammarens hållning är dömd att nu åter falla, den dock har fallit framåt, om nämligen också en betydande del af Andra Kammarens vänster vill visa, att den hyser intresse för det fortgående demokratiseringsarbetet på vår författning. Det är af yttersta vikt enligt min mening, att icke Andra Kammaren på något sätt konfirmerar den åsikten, att med den nyantagna rösträttsreformen allt på detta fält skulle vara väl bestäldt; dess

Om ändrad
lydelse af
vissa paragra-
fer i riksdags-
ordningen.

(Forts.)

stora brister och fel, som vi erkänna ur olika synpunkter, böra tvärtom mana oss *alla* att afgifva en opinionsyttring för att gå vidare i den demokratisering, som ligger i ett bifall till motionen i bägge dess delar, först i afseende på utvidgning af valrätten till Andra Kammaren, så att vi verkligen kunna komma att tala om en allmän rösträtt, icke blott en allmän rösträtt inom citationstecken, men äfven i afseende på det uppslag till att positivt och definitivt förlägga den politiska tyngdpunkten hit till Andra Kamnaren, som har blifvit uttryckt i de delar af motionen, hvilka afse ändringar rörande Första Kammarens maktbefogenhet.

Jag ber sålunda, herr talman, att få i bägge de punkter, som föredragningen kommer att omfatta, yrka bifall till motionen

Herrar *Kobb* och *Kjellberg* instämde häruti.

Herr vice talmannen: Herr talman! Jag ber blott att få erkänna, att mitt förra yttrande gick för vidt, i det jag förbisåg själfva formuleringen af motionärernas förslag. Jag tror dock ej, att mitt yttrande i öfrigt var helt och hållet oriktigt. I hufvudsaken vidhåller jag min ståndpunkt.

Öfverläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde först propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, i hvad anginge ifrågasatt ändring af 16 och 19 §§ riksdagsordningen, och dels afslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen i denna del; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Som emellertid votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 9, i hvad angår ifrågasatt ändring af 16 och 19 §§ riksdagsordningen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den i ämnet väckta motionen i denna del.

Omröstningen utvisade 145 ja mot 69 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan i hvad anginge ifrågasatt ändring af 16 och 19 §§ riksdagsordningen.

Härefter framställde herr talmannen propositioner först på

bifall till utskottet hemställen i hvad anginge ifrågasatt ändring af 1 och 9 §§ riksdagsordningen, och vidare på afslag därå och bifall till den i ämnet väckta motionen i denna del. Herr talmannen faun den förstnämnda propositionen hafva flertalets röster för sig, men som votering äfven nu begärdes, uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställen i utskottets förevarande utlåtande n:o 9, i hvad angår ifrågasatt ändring af 1 och 9 §§ riksdagsordningen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifalltt den i ämnet väckta motionen i denna del.

Omröstningen utvisade 139 ja mot 59 nej, hvadan kammaren alltså bifallit utskottets hemställen jämväl i hvad anginge ifrågasatt ändring af 1 och 9 §§ riksdagsordningen.

§ 10.

Till behandling förelåg härefter statsutskottets utlåtande n:o 95, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående borttagande af bron öfver Norrån å järnvägen Vännäs—Umeå—Storsandskär m. m.

Efter föredragning af utskottets hemställen lämnades ordet till

Herr Ahlstrand, som yttrade: Herr talman! På samma gång jag yrkar bifall till utskottets hemställen tillåter jag mig uttala den förhoppningen, att järnvägen måtte så snart som möjligt dragas ned till hafvet vid Holmsund. I likhet med järnvägsstyrelsen, som afgaf underdånigt utlåtande i ärendet den 16 februari 1906, har jag den bestämda uppfattningen att banan Vännäs—Umeå icke kan fylla sitt ändamål förrän den får sin slutpunkt i Holmsund.

I sammanhang härmed vill jag upplysa, att såväl Västerbottens läns landsting som Umeå stad tillsläppt medel till jordlösen för järnvägen till Storsandskär och således hafva berättigade anspråk på att få nytta af de gjorda uppoffringarna genom järnvägens framdragande till Holmsund inom den allra närmaste framtiden.

Häruti instämde herr *Rehn*.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställen.

§ 11.

Angående anslag till fortsättning af statsbanorna Morjärv—Lappträsk m. m.

Till afgörande fanns vidare å föredragningslistan upptaget statsutskottets utlåtande n:o 96, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till fortsättning af statsbanorna Morjärv—Lappträsk, Bastuträsk—Skellefteå—Kallholmsfjärden, Östersund—Ströms vattudal (Ulriksfors) samt Järna—Norrköping m. m.

I enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning hemställde utskottet, att Riksdagen måtte för år 1910 anvisa

a) till fullbordande af statsbanan från Morjärv öfver Storträsk till Lappträsk samt af landsvägen mellan Morjärv och Lappträsk ett belopp af 1,061,246 kronor,

b) till fortsättning af statsbanan från Bastuträsk till Skellefteå och vidare till Kallholmsfjärden ett belopp af 1,000,000 kronor,

c) till fortsättning af statsbanan från Östersund till Ströms vattudal (Ulriksfors) jämte bispår från Ulriksfors till Strömsund ett belopp af 3,000,000 kronor, och

d) till fortsättning af statsbanan från Järna öfver Vagnhärad och Nyköping förbi Lunda till Norrköping ett belopp af 2,000,000 kronor.

Sedan *mom. a)* upplästs, yttrade:

Herr Crafoord: Herr talman, mina herrar! Med anledning af det begärda anslaget till fortsättande af den redan beviljade järnvägen Norrköping—Järna ber jag att få fästa uppmärksamheten på denna fråga.

Järnvägsstyrelsen arbetar, såsom herrarna veta, under en ny organisation och är synnerligen upptagen af genomförandet af de i sammanhang härmed för densamma förelagda för hela landet synnerligen viktiga organisationsarbetena. För att man möjligen skulle kunna åstadkomma en fördelning i den tunga arbetsbördan, vill jag fästa kammarens uppmärksamhet på hvad statsutskottet uttalade år 1907, då 13,300,000 kronor beviljades till anläggande af järnväg mellan Norrköping och Järna. Statsutskottet sade då: »Beträffande utförandet af ifrågakvarande järnvägsanläggning ansluter utskottet sig fullständigt till den af föredragande departementschefen till statsrådsprotokollet uttalade meningen, att i detta fall bestämda skäl tala för, att entreprenadsystemet bör komma till användning vid banbyggnadsarbetena.»

Jag har endast velat rekapitulera dessa ord för att vi om möjligt skola här i Riksdagen kunna få se, att kungl. järnvägsstyrelsen vid anläggande af denna järnväg fäster afseende vid hvad Riksdagen sålunda har uttalat, på samma gång som den för sig själf afsevärdt lättar sin arbetsbörda.

Vidare anförde:

Chefen för civildepartementet herr statsrådet greve Hamilton: Jag kan icke underlåta att rikta en interpellation till den siste talaren med förfrågan hvad han egentligen ville insinuera med det uttalande, han nyss gjorde. Han erinrade därom, att Riksdagen uttalat den önskan, att byggandet af banan mellan Norrköping och Järna skulle om möjligt utlysas på generalentreprenad. Därpå ordade han något om att järnvägsstyrelsen tycktes vara upptagen af en mängd andra göromål, och att det därför vore bäst att Riksdagen ännu en gång inskräppte sina önsknings. Jag förmodar, att den ärade talaren, innan han framställde den insinuation, som naturligtvis ligger i detta yttrande, gjort sig besvär med att taga reda på, huruvida järnvägsstyrelsen i förevarande fall framställt något förslag till generalentreprenad. Mig har det sagts, att den ärade talaren skulle hafva varit uppe i järnvägsstyrelsen och tagit kännedom om de bestämmelser, järnvägsstyrelsen i detta hänseende föreslagit. I alla händelser skall jag be att få omtala att järnvägsstyrelsen redan inkommit till Kungl. Maj:t med förslag till generalentreprenadkontrakt rörande ifrågasvarande bana. Detta kontrakt är af Kungl. Maj:t godkändt, och Kungl. Maj:t har redan beslutat, att byggandet af banan skall utlysas på entreprenad. Jag förstår därför icke hvad den ärade talaren åsyftar eller hvad han vill anklaga järnvägsstyrelsen för.

Angående anslag till fortsättning af statsbanorna Morjärv—Lappträsk m. m.
(Forts.)

Herr Crafoord: Herr talman, mina herrar! Då beslut fattades, att Krylbo—Örebro-banan skulle byggas, uttalade Riksdagen en önskan i samma riktning, som den hvilken jag nyss relaterade ur statsutskottets yttrande år 1907. Det förslag till entreprenadkontrakt, som då af järnvägsstyrelsen upprättades, blef emellertid af den beskaffenhet, att icke någon entreprenör ansåg sig kunna binda sitt namn vid ett sådant kontrakt. Resultatet blef, såsom vi alla veta, att järnvägen byggdes af kungl. järnvägsstyrelsen själf, och med huru många procent kostnaden för densamma öfverskred kostnadsförslaget kommer jag icke riktigt i håg, men jag vill minnas, att det var med omkring 20 %, som kostnaden för banan blef dyrare än som beräknats. Jag har icke haft tillfälle att taga del i justerad form af det förslag till entreprenadkontrakt, som i detta fall föreligger, men jag har grundad anledning antaga, att i detta kontrakt finnas sådana paragrafer inryckta, att det torde blifva svårt att få en vederhäftig och om sitt auseende mån entreprenör att åtaga sig entreprenad på grund af kontraktet.

Chefen för civildepartementet herr statsrådet greve Hamilton: Herr talman! Jag anser mig för det första nödsakad att fastslå, att herr Crafoord genom sitt sista anförande vidgått, att han mycket väl hade kännedom om att järnvägsstyrelsen i öfverens-

Angående an-
slag till fort-
sättning af
statsbanorna
Morjärv—
Lappträsk
m. m.
(Forts.)

stämme med Riksdagens önskan uppgjort förslag till entreprenadkontrakt för byggandet af ifrågavarande bana.

Det är för öfrigt mycket riktigt, att det förslag till kontrakt, som uppgjordes, då Krylbo—Örebro-banan skulle byggas, icke lyckades förmå någon entreprenör att inkomma med anbud. Sedermera blef frågan, huru öfver hufvud taget statens järnvägsbyggnader skulle bedrifvas, föremål för undersökning af en kommission af sakkunnige. Dessa framställde, bland annat, vissa anmärkningar mot detta kontrakt och sade, att de däri uppställda fordringarna voro kanske väl skarpa. Med anledning däraf har det förslag till kontrakt, som nu är uppgjort, utaf mig hänskjutits till just dessa män, som i sitt fack äro bland de mest erfarne och kunnige i vårt land. De hafva fått framställa de anmärkningar, som de ansett sig kunna göra mot kontraktet. I öfverensstämmelse därmed har det nu gällande kontraktet formulerats. Enligt undersökning, som jag låtit verkställa, är detta kontrakt också väsentligen mildare i sina fordringar än de kontrakt, som under senaste åren fastställts vid enskilda järnvägars byggande. Och, mina herrar, det är alldeles riktigt att man naturligtvis bör så noga som möjligt tillse — och herrarna kunna vara vissa om, att jag skall göra mitt till och söka se till detta — att icke Riksdagens önsknings i afseende å entreprenadsystemet komma att omöjliggöras därigenom, att sådana villkor uppställas, att entreprenörer icke våga komma fram. Men å andra sidan måste vi också akta oss för att göra bestämmelserna för slappa, för eftergifna, så att möjligen personer, som skulle vilja gagna på statens bekostnad, skulle få tillfälle därtill. Det ena är lika viktigt som det andra.

Herr Crafoord: Herr talman! Jag skall be att till statsrådet och chefen för civildepartementet få framföra ett tack för det löfte, han gifvit här i kammaren, och särskildt skall jag be att få tacka honom för, att han lofvat vaka öfver, att i entreprenadkontrakten skola inkomma sådana bestämmelser, att icke några som helst oegentligheter eller oriktigheter kunna komma i fråga. Det är här icke fråga om annat än att få entreprenadkontrakt fullständigt affäremässigt afslutade. Och exempel finnas på mångfaldiga sådana affärer, gjorda här i landet.

Herr Sjö: Herr talman! När Riksdagen en gång har uttalat sig för, att järnvägsstyrelsen, så vidt möjligt är, skall öfverlämna på entreprenad järnvägsbyggnader, vare sig mindre eller större delar däraf, hade jag knappast trott, att någon skulle opponera sig eller hafva invändningar mot detta af Riksdagen en gång fattade beslut som fattades samtidigt med att man beviljade anslaget för dessa tre järnvägar, som nu äro ifråga.

Nu säger den senaste talaren, att han hoppas, att inga oegent-

ligheter skola förekomma vid kontraktets uppgörande och vid entreprenadens öfverenskommande. Jag får med anledning där-
af säga, att har Riksdagen en gång beslutat att öfverlämna detta *Angående an-
slag till fort-
sättning af
statsbanorna
Morjarv—
Lappträsk
m. m.*
åt järnvägsstyrelsen, få vi väl till denna hafva det förtroende, *(Forts)*
som vi med fog kunna hafva. Och jag har ännu icke hört, att
järnvägsstyrelsen, sedan Riksdagens nämnda beslut fattades, urakt-
låtit något i fråga om entreprenad af järnvägsbyggnader. Jag
vill gärna tro att sådana entreprenadkontrakt skola uppgöras så att
icke allenast entreprenören utan äfven staten däraf skola få fördel.
På rak arm kan väl ej här gifvas föreskrifter i detta hänseende.

Det är fördenskull, herr talman, som jag yrkar bifall till
den hemställan, som nu har blifvit gjord.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Kammaren biföll ut-
skottets hemställan.

Mom. b.

Utskottets hemställan bifölls.

Efter föredragning af *mom. c.* lämnades ordet till:

Herr Olofsson, som yttrade: Herr talman, mina herrar!
Jag har mig bekant, att efter beslutet om Inlandsbanan af järn-
vägsstyrelsen verkstälts en ytterligare undersökning med afse-
ende på sträckan mellan Munkflohögen och Hallviken. Enligt
den undersökning, som nu senast har gjorts, skulle sträckan mel-
lan dessa punkter kunna förkortas med öfver 3 kilometer; och
därutaf följer, efter den terräng som där är, att kostnaderna blifvit
betydligt billigare är efter det ursprungliga förslaget. När det gäller
en så pass stor hufvudåder, som Inlandsbanan blir, vill jag passa
på tillfället att nu säga min mening i frågan. Jag tror, att det
vore riktigast att taga den ginaste vägen, detta äfven på den
grund att denna ginaste väg, tror jag, i stort sedt har stora för-
delar därutinnan att den kommer att gå längre in på det s. k.
siluområdet och genom trakter, som hafva stora utvecklings-
möjligheter i jordbrukshänseende.

Nu har man ju svängt på banan efter det första förslaget,
och det kan ju finnas goda skäl för att den bygd, som därigenom
skulle beröras, kommer så mycket som möjligt i åtnjutande af
fordelarna utaf Inlandsbanan. Men jag tror ändå, att detta är
en bisak. Man har också därvidlag pekat på, att det skulle kunna
blifva industriella anläggningar vid Hammerdalssjön, och att det
därför skulle vara nödvändigt att få banan dragen dit. Ja,
emot detta vill jag säga, att, om det skulle blifva några industri-
ella anläggningar där i trakten, så är det väl ändå bättre att
bygga en *hibana* till Hammerdalssjön. Genom en *hibana* skulle
gifvetvis Hammardalsbygden blifva ännu bättre betjänad än genom

Angående an-
slag till fort-
sättning af
statsbanorna
Morjäro—
Lappträsk
m. m.
(Forts.)

den sträckning, som här är föreslagen, ty denna sträckning går i alla fall ganska långt ifrån Hammerdalsbygden.

Jag vill därför endast göra det uttalande, att, när det anslås medel för detta ändamål, det bör ses till att banan blir så gin som möjligt och så billig som möjligt. I stort sedt är det min mening, att det vore fördelaktigare för landet att se på *den* saken än att rygga tillbaka för en bibana till Hammerdalssjön.

Jag har icke något yrkande, utan jag har endast velat yttra dessa få ord.

Herr Widén: Herr talman! Jag är naturligtvis ytterst intresserad af denna järnväg — det torde hvar och en i denna kammare så mycket lättare förstå som jag var i tillfälle att rätt lifligt deltaga i den debatt, som föregick beslutet om byggande af denna bandel. Jag är därför naturligtvis också angelägen att den bygges så att den blir till största gagn, på samma gång som så billig som möjligt. Men jag tror, just ur nämnda synpunkt, att det skulle vara oriktigt att låta ett uttalande för en viss linje af de tre som här är i fråga, få stå oemotsagdt, så att det skulle kunna anses utgöra något band på vederbörande myndigheter, när de skola fatta beslut i saken.

Den linje, som afsågs, då propositionen framlades för Riksdagen 1907, går öfver ett ställe däruppe, som heter Prästbodarne — det är här fråga om järnvägens sträckning öfver det vattendrag, Sikåsån kalladt, som västerifrån flyter ned till Hammerdalssjön. Sedermera har man undersökt en linje med östligare riktning, som går ned till och öfver den öfre delen af själfva Hammerdalssjön. Härmed afser man att komma fram till det vattenbäcken, som utgöres af Hammerdalssjön, där flera flottleder löpa samman och där man förmenar att få ett timmermagasin för uppsamling af virke, vid hvilket i framtiden skulle kunna uppstå industriella anläggningar i trävarubranschen. Vidare har man undersökt en västligare linje, än den ursprungligen tänkta, gående öfver eller väster om byn Sikås. Genom denna linje, som är den af föregående talare förordade, skulle man vinna dels en rakare riktning på banan än den år 1907 föreslagna, dels ock billigare anläggningskostnader. Nu är det alldeles tydligt, att ifråga om en järnvägs lämpligaste utsträckning många omständigheter inverka, hvarför det är svårt att afgöra, om det är klokare att bygga banan efter den ena eller andra sträckningen. Jag anser för min del, att den omständigheten, att en linje är något rakare eller något billigare, icke ensamt för sig kan och bör blifva afgörande för frågan, utan att det också måste ses till, hur stor kostnadskillnaden och skillnaden blir i jämförelse med väglängd, de andra förmåner, som en något längre linje — det gäller i alla fall ingen särskildt större skillnad i längd, ett par, tre kilometer allenast — skulle medföra. Jag tror därför, att man gör klokast

i att för närvarande icke intaga en viss position i frågan, utan låta utredningen i den delen få bestämma.

För min del vill jag således icke angifva någon bestämd anslutning till den ena eller andra af de föreslagna linjerna.

Hvarför jag yttrat mig, är sålunda, att jag icke önskat att inom Riksdagen — låt vara endast från en enskild ledamot — oemotsagdt skulle tagas position för frågans pröfning på ett visst sätt. Det är detta jag velat hafva fram.

Konungens befallningshafvande har icke afgifvit något yttrande i saken; ej heller vet jag om något sådant kommer att infordras. Utredningen är ännu icke så färdig att det *kunnat* ske.

Därest emellertid detta skulle blifva fallet, måste naturligtvis Konungens befallningshafvande efter föreliggande förhållanden taga ställning i frågan. Men ännu är det för tidigt att göra det för Konungens befallningshafvande; och jag finner det ej heller riktigt att man inom Riksdagen på detta stadium skall taga position i en fråga, hvars fulla och verkliga innebörd man ej har reda på. Det är detta jag velat säga.

Härmed var öfverläggningen afslutad. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Mom. d.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Föredrogos hvar för sig statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 97, i anledning af väckt motion om årligt understöd åt aflidne stationskarlen M. E. Dahls moder, änkan Anna Helena Gustafsson;

n:o 98, i anledning af väckt motion om pension åt förre signalkarlen vid statens järnvägar N. Lilja;

n:o 99, om anvisande af i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor;

n:o 100, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående anställande af bokhållare vid Stockholms och Göteborgs hospital samt Piteå hospital och asyl;

n:o 101, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående personligt lönetillägg åt viss personal vid telegrafverkets linjedistrikt;

n:o 102, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen, angående upphörande af Landeryds pastorats prebendegenskap;

n:o 103, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riks-

Angående anslag till fortsättning af statsbanorna Morjärv—Lapträsk m. m.
(Forts.)

dagen, angående anslag för inköp af psykiatriska tidskrifter för den psykiatriska kliniken vid Stockholms hospital;

n:o 104, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i de villkor, som föreskrifvits för åtnjutande af aflöning å den för institutet och för skolan för blinda å Tomtebodas fastställda stat;

n:o 105, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående afstående eller upplåtelse i vissa fall af mark från kronoegendomar;

n:o 106, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till Malmö stad för vissa delar af den till Malmö hospital anslagna, men till statsverket indragna tionde från jordar inom stadens område; och

n:o 107, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af tomtplats för bostad åt maskinisten vid vattenledningsverket i Trollhättan.

Hvad utskottet i dessa utlåtanden och memorial hemställt bifölls af kammaren.

§ 13.

Angående väg-
underhållet å
landet.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 4, i anledning af dels åtskilliga motioner afseende statens bidrag till eller statsverkets öfvertagande af vägunderhållet på landet, dels ock vissa andra motioner om ändringar i väglagen.

Till sammansatta stats- och lagutskottet hade hänskjutits de inom Första Kammaren väckta motionerna af herr *A. T. Pettersson*, n:o 3, herr *Lindblad*, n:o 37, samt herr *Rogberg*, n:is 26 och 36, äfvensom de inom Andra Kammaren väckta motionerna af herr *Wiklund*, n:is 52 och 53, af herr *Andersson* i Grimbo m. fl., n:o 66, samt af grefve *Hamilton*, n:is 69, 70 och 71.

Punkten I.

I förra delen af motionen n:o 69 hade grefve *Hamilton* hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag därom, att kostnaderna för väghållningsbesvärets utgörande å landet måtte af staten öfvertagas eller af statsmedel bestridas.

I motionen n:o 71 hade samme motionär föreslagit, att Riksdagen, i syfte att af uppskattade kostnaden för underhållet af allmän väg, bro och färja $\frac{3}{10}$ skulle utgå af statsmedel, ville besluta, att det af Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde hufvudtiteln för år 1910 äskade förslagsanslag å 1,000,000

kronor såsom bidrag till vägunderhållet på landet höjdes med 1,000,000 kronor till 2,000,000 kronor.

*Angående väg-
underhållet å
landet.*

(Forts)

Därjämte hade grefve Hamilton i motionen n:o 70, under förutsättning af bifall till motionen n:o 71, hemställt om däraf påkallad ändring i 60 § väglagen, gående ut på att af uppskattade kostnaden för underhållande af allmän väg, bro och färja skulle af statsmedel lämnas $\frac{3}{10}$ i stället för nu stadgade $\frac{3}{20}$.

I motionen n:o 66 hade herrar *Andersson* i Grimbo, *Olausson* och *Olsson* i Berg föreslagit att Riksdagen behagade i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till att halfva kostnaden för underhållet af allmän väg, bro och färja på landet skulle öfvertagas af staten.

Vidare hade herr *Rogberg* dels uti motionen n:o 26 hemställt, att Riksdagen, i syfte att tre tjugonedelar af kostnaden för vintervägunderhållet å landet måtte lämnas af statsmedel, ville besluta, att det af Kungl. Maj:t i statsverkpropositionen under nionde hufvudtiteln äskade förslagsanslaget å 1,000,000 kronor såsom bidrag till vägunderhållet på landet måtte höjas med 175,000 kronor till 1,175,000 kronor,

och dels, under förutsättning att nämnda motion bifölles, i motionen n:o 36 föreslagit vissa däraf påkallade ändringar i 68 och 70 §§ i väglagen.

Slutligen hade herr *Wiklund* hemställt dels uti motionen n:o 52, att Riksdagen, i syfte att $\frac{3}{20}$ af kostnaden för vinterväghållningen å landet måtte lämnas af statsmedel, ville besluta, att det af Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde hufvudtiteln för år 1910 äskade förslagsanslag å 1,000,000 kronor såsom bidrag till vägunderhållet å landet måtte höjas med 175,000 kronor till 1,175,000 kronor,

och dels, under förutsättning af bifall till denna motion, uti motionen n:o 53 om vissa ändringar i 68, 69 och 71 §§ väglagen.

Utskottet hemställde under punkten I,

a) att grefve Hamiltons motion n:o 69 förra delen samt hans motioner n:is 70 och 71 äfvensom herr Anderssons i Grimbo m. fl. motion n:o 66 ej måtte af Riksdagen bifallas; samt

b) att herrar Rogbergs och Wiklunds ifrågavarande motioner ej måtte af Riksdagen bifallas.

Reservationer voro afgifna:

vid *mom. a* af herr *Wiklund*, som ansett att utskottet bort hemställa, att Riksdagen i anledning af förevarande motioner ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det tacktes Kungl. Maj:t låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag därom, att kostnaderna för väghållningsbesväret å landet måtte af staten öfvertagas eller af statsmedel bestridas,

Angående väg- samt vid *mom. b* af herrar *Wiklund* och *Scallingson*, hvilka underhållet å inom utskottet yrkat bifall till motionärernas framställningar. landet.

(Forts.)

Sedan *mom. a*) föredragits lämnades ordet till

Grefve Hamilton, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Den föreliggande motionen är endast en länk i den stora raden af skattespörsmål, som inom den snaraste framtiden måste lösas, för så vidt man önskar en rättvisare och jämnare beskattning och en fördelning af de direkta skatterna efter hvars och ens skatteförmåga. Det är visserligen sant, att för åratals tillbaka vägunderhållet, hvarom här är fråga, varit ett onus, som uteslutande hvilat på jordbruket, men på den tiden voro anspråken på vägunderhållet minimala, och jordbruket utgjorde ju nära nog landets enda beskattningsföremål. Numera äro däremot anspråken på vägunderhållet synnerligen stora, och vår modernäring har bland skatteföremålen sjunkit ned till en ganska anspråkelös plats, i det att densamma — såvidt jag erinrar mig — utgör allenast 15 % af landets samtliga beskattningsföremål.

Efter den nya väglagens genomförande ha äfven andra beskattningsföremål fått bidraga till vägunderhållet, nämligen »annan fastighet» med hälften mot jordsbruksfastighet och andra beskattningsföremål, inkomst af kapital eller arbete, med $\frac{1}{3}$ däraf.

Denna vägskatt verkar emellertid högst ojämt. Den utgår inom vissa distrikt med allenast 1 krona per bevillningskrona, då den däremot inom andra distrikt går upp ända till 24 kronor per bevillningskrona. Ett väghållningsdistrikt i södra Sverige, — icke i Skåne — ett distrikt hvars hela värde, att döma af de utgående bevillningskronorna, utgör allenast ett par miljoner kronor, har att underhålla en vägsträcka, uppgående till 10,8 miles längd. För att visa herrarna, hvad detta vill säga, särskildt för dem af herrarne, som icke känna till förhållandena på landsbygden, skulle jag vilja anföra ett exempel: om t. ex. en fastighetsägare i ett af dessa palats nere vid Strandvägen — jag förmodar, att de äro värda omkring ett par miljoner kronor — finge att underhålla en väg på 10 mil, t. ex. en vägsträcka härifrån till Uppsala och ett godt stycke bortom, eller om en person, som af sin fastighet hade en inkomst af 10,000 kronor, skulle underhålla en miles väg, eller en annan inkomstagare skulle af sin inkomst betala 24 % för vägunderhåll in natura — jag utgår här från hvad jordbruksfastighet skall betala — då skulle nog säkerligen herrarne anse det vara den största orimlighet, och likväl föreligga sådana orimligheter i vårt skatteväsen.

Denna tryckande vägskatt och de i öfrigt så ojämnt hvilande kommunala skatterna ha haft till följd, att vissa delar af vårt land gått tillbaka, att de blifvit nära nog affolkade, och att jorden ligger i vanvård. Det hjälper icke att söka draga befolkningen till dessa orter genom att för den underlätta erhållandet af lån

för anskaffande af egna hem. Man kan få en vanvårdad jord, som man sedan söker att förbättra, men i och med detsamma stiger taxeringsvärdet, och skatterna blifva så höga, att man gärna alldeles lämnar hemmet i stället för att behålla det. Jag föreställer mig därför, att det är alldeles nödvändigt för staten att härvidlag ingripa. Staten har redan visat, att vägarna äro statsändamål, därigenom att den bidrager med 15 % af naturaunderhållet. Och hvarför skall icke detta vara en statsangelägenhet lika väl i vårt land som i Danmark, Tyskland och Frankrike? Jag föreställer mig, att just i ett land, där befolkningen är gles, är det nödvändigast, att staten griper in, då detta däremot icke i så hög grad behöfves i ett tätt befolkadt land, där det finnes förmögenhet, där jorden är god och där det kanhända finnes tillräckliga skatteobjekt ändå för att bära bördorna. Kommunikationer äro nödvändiga för ett lands utveckling, och utan dem kan staten icke tänka sig att inom landets olika delar få några bärkraftiga skatteobjekt.

Nu har emellertid sammanställt stats- och lagutskottet icke ansett det vara lämpligt att ens göra en utredning i denna fråga, utan det har tänkt sig andra sätt att lösa frågan. Det vill t. ex., att, i stället för häradedet, landstingsområdet skulle utgöra enheten. Det kan ju vara ett sätt att lösa frågan, men jag tror, att detta skulle vara olämpligt, ty därigenom kommer en utjämning icke att äga rum, då vägs-katten i medeltal inom vissa landstingsområden utgår med 2,50 kronor per bevillningskrona och uti andra landstingsområden utgör 11 kronor per bevillningskrona. Det kommer således i alla fall att uppstå en ganska stor skillnad landstingsområdena emellan. Därigenom komma också de stora kapital, som finnas i de städer, som icke tillhöra landstingsområden, att gå fria, och det borde de väl icke göra, ty de äro väl bland de mest bärkraftiga. Utskottet har som skäl för sitt afslag anført, att det skulle bli alldeles för dyrt för staten att öfvertaga vägunderhållet. Jag förstår icke, hvarför det skulle bli så dyrt. Jag föreställer mig, att utredningen kommer att visa, att man har korrektiv däremot. Jag för min del hade tänkt mig, att därest underhållskostnaderna vid en entrepenadauktion öfverstege den värdering, som en särskild nämnd åsatt, skulle jordbruket fortfarande vara skyldigt att bestrida kostnaderna för denna ersättning.

Vidare säger man, att, om staten öfvertog vägarna, skulle anspråken på nya vägar blifva synnerligen stora. Men redan nu bidrager ju staten till anläggande af nya vägar, och det är väl på Riksdagens frikostighet i detta fall, som det beror, om det blir många nya väganläggningar eller ej.

Såsom jag nyss nämnde, uppgår vägs-katten på vissa håll ända till 24 kronor per bevillningskrona, men med en jämn fördelning af denna tunga skulle det allenast bli 65 öre per bevill-

Angående väg-
underhållet å
landet.
(Forts.)

Angående väg- ningskrona eller 6,5 öre per fyrk, således mindre än hvad något
underhållet ä väghållningsdistrikt i närvarande stund har.

landet.
(Forts.)

Här har också framhållits det önskemålet, att andra beskattningsföremål, såsom inkomst af »annan fastighet, kapital och arbete», måtte antingen helt befrias ifrån eller åtminstone åtnjuta lindring i sin vägs katt. Jag anser, att de önskemål, som i sådant afseende uttalats, äro fullkomligt berättigade. Men därest dylika beskattningsföremål blifva befriade från vägs katt, kommer vägunderhållet, under förutsättning att gällande lagstiftning fortfarande skulle äga bestånd, att så mycket tyngre drabba andra beskattningsföremål. Men det är många små jordbrukare och egnahemsinnehafvare, som ha sina ställen skuldsatta och för den skull äro vida mindre bärkraftiga än de inkomsttagare, hvarom nyss var fråga.

Jag anser, herr talman, att det är alldeles nödvändigt, att vi få denna fråga löst och att en omläggning sker utaf vägunderhållet, som nu på många håll fullständigt trycker ned landet. Då här endast begäres en utredning af frågan, vågar jag vördsam samt hemställa, om icke denna kammare ville vara ett dylikt förslag bevågen. Det är ju tämligen anspråkslöst. Visar denna utredning framdeles, att det icke går att lösa frågan på sätt, man här tänkt sig, eller att ett annat sätt är att föredraga, är jag säker på, att vi alla, som verkligen önska frågans lösning, skola böja oss därför.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till herr Wiklunds uti denna punkt afgifna reservation, hvilken ju innebär detsamma, som jag i min motion framställt.

I detta anförande instämde herrar *Wiklund, Bosson, Broomé* i Bårslöf, *Pålsson, Karlsson* i Fjäl, *Bergman, Mörtzell, Jonsson* i Gumboda, *Bäckström, Lundström, Riström, Rehn, Hellberg, Karlsson* i Mo, *Hedström, Åslund* och *Ström* i Ofver-Torneå.

Herr Zetterstrand: Herr talman! Denna fråga var ju föremål för Riksdagens pröfning förlidet år. Riksdagen afvisade då den i ämnet väckta motionen, och den diskussion, som därvid fördes, var ganska belysande och sakrik. Jag vill därför icke nu länge taga kammarens tid i anspråk, utan vill endast framhålla det hufvudsakliga af hvad som då sades.

Det uttalades bland annat, att denna fråga är af synnerligen stor ekonomisk betydelse för staten, i det att ett öfvertagande å statens sida af den nuvarande väghållningsbördan skulle för staten genast medföra en ökad utgift å 7,000,000 kronor. Men denna summa skulle ovillkorligen snart visa sig vara alldeles för liten; den skulle komma att stiga högst väsentligt. Det är väl för det första alldeles naturligt, att vägunderhållet skulle blifva dyrbarare, när det skulle ske genom entreprenad, än då vägarne

underhållas in natura. Vidare skulle väl ett dylikt öfvertagande från statens sida af vägarne ha till följd, att krafven å vägarne underhåll skulle blifva större. Ingen må väl tro, att norrländingarna skulle nöja sig med, att deras vägar vore i ett väsentligen sämre skick än skåningarnas vägar, utan de skulle nog kräfva, att staten då skulle underhålla samtliga vägar i ett förstklassigt skick. Vidare skulle med en dylik omläggning af vägunderhållet följa, att man skulle påyrka alla vägars insynande såsom allmänna. Icke skulle någon nöja sig med att vara tvungen att bidraga till underhållet af alla de vägar, som nu finnas, medan han däremot skulle själf få underhålla sina egna enskilda vägar. Det skulle, som sagdt, uppstå väsentligt ökade kraf på insynande af nya vägar.

*Angående väg-
underhållet å
landet.
(Forts.)*

Jag vill påpeka ytterligare en sak. Kunna herrarne verkligen tänka sig, att städerna kunna vara nöjda med att med tre femtedelar deltaga i kostnaden för dessa vägar, under det att landsbygden icke i någon mån deltagit i underhållet af deras gator? Det är alldeles otänkbart. Läger man till den summa, som representerar vägunderhållet, kostnaden för gator i städerna, komma vi upp till summor, som blifva nära nog svindlande.

Jag kan därför icke föreställa mig, att man på allvar kan yrka bifall till den föreliggande motionen.

Den har sin upprinnelse däri, att, såsom motionären framhåller, vägunderhållet trycker så ojämnt. Ja, det erkänna vi alla, och utskottet har också i ett följande moment här framhållit några sätt, hvarpå denna börda skulle kunna i någon mån utjämnas. Därom få vi emellertid tillfälle att senare yttra oss; nu yrkar jag endast bifall till utskottets hemställan i den föreliggande punkten.

Friherre Palmstierna: Herr talman, mina herrar! Jag tager mig friheten att bryta ut ett uttalande, som grefve Hamilton gjorde förra året uti den motion, som han då uti denna fråga afgaf inom Första Kammaren, och jag gör detta i afsikt att få det utsökta nöjet att instämna med honom.

Grefve Hamilton säger i nämnda motion bland annat: »Det kan möjligen synas innebära en orättvisa, att städerna, som hafva att själfva bekosta underhållet af sina gator, sålunda indirekt jämväl skulle bidraga till vägunderhållet på landet». Jag vill i den frågan alldeles bestämdt instämna med honom och pointera, att enligt min uppfattning är detta en verklig orättvisa. Vederbörande utskott vid 1908 års riksdag svarade i just den punkten på följande sätt: »Man lär icke kunna bortse från möjligheten att under sådana omständigheter från städernas sida i framtiden komme att framställas kraf på statens öfvertagande af deras högst betydande kostnader för gatuhållningen». Svenska stadsförbundets representantförsamling har också i anledning häraf gjort ett ut-

Angående väg- talande, som jag ber att få läsa upp för kammaren. Det säges
 underhållet d där: »Utan att inlåta sig på frågan, om någon lindring i och
 landet. utjämning af det landsbygden nu påliggande väghållningsbesväret
 (Forts) i och för sig må kunna anses rättvist och lämpligt, vill repre-
 sentantförsamlingen med anledning af städernas berättigade in-
 tressen bestämdt uttala sig emot ett bifall till den föreliggande
 motionen. Skulle emellertid till följd af motionen en utredning
 af denna fråga komma till stånd, vill representantförsamlingen
 framhålla vikten af att stadssamhällellenas intressen därvid blifva
 behörigen beaktade». Jag kan försäkra herrarne, att om denna
 motion går igenom i Riksdagen, skulle med all sannolikhet Sven-
 ska stadsförbundet ingå till Kungl. Maj:t med begäran om, att
 när en utredning i motionens syfte skulle komma till stånd, äfven
 städernas intressen därvid blifva behörigen beaktade.

Nu säger emellertid motionären förra året, att hvad som
 möjligen skulle motivera en jämförelse i detta fall mellan lands-
 bygd och stad vore det, att gatorna kunde jämföras med de enk-
 skilda utfartsvägarna på landet. För att belysa detta vill jag
 fästa herrarnes uppmärksamhet på, att för stadskommunerna
 gälla föreskrifterna i bygnadsstadgan för rikets städer och i stads-
 planelagen, och dessa lägga på städerna många pålagor i en hel
 del afseenden, såsom i fråga om gatornas beskaffenhet och bredd
 m. m. Det är därför alldeles omöjligt att jämföra gatorna med
 de enskilda utfartsvägarna på landet. För att herrarne skola få
 klart för sig, hvad frågan i själfva verket gäller, ber jag att få
 anföra några siffror. Här i Stockholm uppgår den årliga utgiften
 för gatulägningsarbeten till omkring 2,000,000 kronor om året,
 och om man sammanräknar allt som rör gatureglering, gatu-
 anläggning och renhållning, går summan upp till 4,000,000 kronor.
 Ensamt själfva gatuunderhållet, ofasdet anläggningskostnader,
 går under året upp till två hundra tusen kronor och om herrarne
 taga utgifterna för städer och köpingar gemensamt, så går under-
 hållet för gator, vägar och torg till 8 1/2 miljoner kronor. Lägga
 vi härtill utgifterna för hamnar, broar, renhållning och belysning,
 går summan upp till 26,000,000 kronor. Så långt behöfva vi
 dock icke gå i jämförelsen. Men jag vill dessutom nämna, att
 städerna betala allt kontant, medan landsbygden lämnar under-
 hållet till stor del in natura.

Jag skall söka belysa för herrarne, hvad det skulle betyda,
 om grefve Hamiltons förslag ginge igenom. Enligt 1906 års
 uppgifter var väghållningsbördan 8,332,000 kronor, och afdraga
 vi enligt § 60 i väglagen de 15 procent, staten utgifver för under-
 håll af vägar, broar, eller färjor, återstå såsom de verkliga kost-
 naderna för distriktens underhåll 7,687,000 kronor. Så komma
 härtill utgifterna till vägbyggnader, förvaltning och andra ändamål,
 som uppgå till 2,741,000 kronor, hvarifrån afgår såsom
 statsbidrag för vägbyggnader jämte andra smärre inkomster 831,000

kronor. Då blir sålunda summan af utgifterna för vägändamål 9,597,000 kronor. Denna siffra, bortåt 10,000,000 kronor, skulle sålunda blifva den *minsta* årliga ökningen af statens utgifter på grund af grefve Hamiltons motion. Vi minnas, att förra året det sammansatta stats- och lagutskottet uttalade, att denna siffra säkerligen borde fördubblas. Jag vill endast anföra detta för att herrarna skola förstå, hvad saken gäller.

*Angående väg-
underhållet å
landet.
(Forts.)*

Nu tillkommer utom detta, att staten skulle öfvertaga vägkassornas skulder, hvilka 1906 uppgingo till en samlad summa af 2,913,000 kronor. Denna summa balanseras å andra sidan af behållningen i vägkassorna, som till följd af väglagens egendommiga konstruktion växa år från år — jag vill särskildt betona detta. Vägkassornas samlade behållning utgjorde år 1907 2,843,000 kronor mot 2,090,000 kronor år 1906. Skulderna vid 1907 års slut voro 3,065,000 kronor och 1906 2,913,000 kronor. Om vi härmed jämföra inkomstskatt och bevillning, finna vi, att inkomstskatten 1906 utgjorde 14,112,000 kronor och bevillningen samma år 10,802,000 kronor. Då blefve alltså den årliga ökningen i statens utgifter genom öfvertagande af väghållningsbesväret ungefär lika mycket som hela bevillningen och mer än två tredjedelar af hela inkomstskatten. För städernas räkning skulle detta betyda en ökning af en krona per bevillningskrona eller för att tala med förra årets sammansatta stats- och lagutskott: grefve Hamiltons motion skulle betyda två kronor per bevillningskrona i städerna. Jag vill säga, att detta torde i och för sig visa, hvad saken gäller. Mina herrar, om vi nu skulle komma öfverens om att jämföra städernas gatukostnader med landsbygdens vägunderhåll, då tror jag mig kunna säga, att man med all sannolikhet kan påstå, att gatuunderhållet i stadssambällena är $1\frac{1}{2}$ gång så stort som vägbördan på landsbygden.

Jag vill härmed uttala, att vi icke kunna gå in på den väg, som grefve Hamilton föreslagit i fråga om utjämning af vägbördorna; i frågan om förändring af väghållningsdistrikten ber jag att få uttala mig senare. Och trots den förbrödring, som nyss skedde mellan Norrland och Skåne, anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Grefve Hamilton: Herr talman! Det låter så egendommeligt, när representanterna för städerna tala om skatter. Friherre Palmstierna har nyss framhållit, hur oerhördt stora skatterna äro i Stockholm: så och så många miljoner för gatuunderhållet, så och så mycket för det och det, och likväl, friherre Palmstierna, är det väl knappast någon landskommun som har mindre skatter än Stockholm, eller någon landtman som icke har så stora skatter som miljonärerna i Stockholm. Hvad är medeltalet för landsbygdens kommunalskatt? Jo, det är 13 kronor pr bevillningskrona, då den i Stockholm är mellan 5 och 6 kronor,

Angående väg-
underhållet ^d
landet.
(Forts.)

möjligen något högre innevarande år. I Stockholm är hela denna skatt per bevillningskrona, om jag minnes rätt, icke större än medeltalet för blott en enda skatt för landsbygden, nämligen skatten för vägunderhållet, som går upp till i medeltal cirka 5 kronor per bevillningskrona. Jag tror därför, att det är ett farligt område, som friherre Palmstierna gifvit sig in på, då han talar om de höga skatterna i Stockholm. En ökning af en krona per bevillningskrona som friherre Palmstierna talade om, hvad betyder den? Den betyder naturligtvis för oss, som äro vanda vid höga skatter, ett intet. Friherre Palmstierna säger, att statens öfvertagande af vägunderhållet skulle öka statsbudgeten med cirka 9,000,000 kronor. Jag kan af den statistik, som jag fått från jordbruksdepartementet icke finna annat än att utgiftsökningen skulle inskränka sig till 7,000,000 kronor. Jag räknar då icke som friherre Palmstierna — jag säger icke att han har orätt — utan jag tager endast själfva vägunderhållet, under det att han lägger till kostnaderna för vägbyggnaderna.

Utgifterna för staten skulle sålunda enligt min uppfattning ökas med en utgift på 7,000,000 kronor för endast vägunderhållet, och det vore väl icke så farligt. När det gäller upptagandet af nya skatter för staten, då hör jag till sparsamhetsvännerna och skall vara den förste att motsätta mig sådana, och jag har med min röst i allmänhet stått på sparsamhetsvännernas sida. Men här är icke fråga om någon ny skatt. Friherre Palmstierna säger visserligen, att här är fråga om en ny skatt, en skatt, som icke är uppförd i statsbudgeten. Men jag tror icke man kan säga, att detta är en ny skatt, ty denna skatt bäres redan nu af det svenska folket, fastän den icke är bokförd i statsbudgeten, och här är endast fråga om att öfverlåta skatten på mera bärkraftiga skuldror än deras, som nu nödgas bära den; frågan gäller, om vi vilja vara med om att underlätta denna börda för de landsbygdskommuner, de vägdistrikt i vårt land, som äro färdiga att gå under. Måhända detta vore en rättvis sak, och jag tror, att många af de miljoner, som äro samlade i Norrlands skogar och Skånes betfält och för hvilka till stor del här i Stockholm erlägges skatt, just de miljonerna är det som förorsakat, att vägunderhållet blifvit för landsbygden så dyrt.

Jag uttalade förlidet år, sade friherre Palmstierna, att det kunde synas orättvist, om städerna skulle deltaga i landets — ty det är, mina herrar, *landets* — kommunikationsleder och landsbygden icke skulle deltaga i gatuunderhållet för städerna. Jag sade, att det kunde så synas. Men jag tillade troligen — jag har icke protokollet här tillgängligt — att det är icke blott dessa allmänna vägar, som landtmännen underhålla, utan äfven våra enskilda vägar, och de enskilda vägarna äro fullt ut att jämföra med gatorna, åtminstone när det icke gäller de genomgående större gatorna. Om man tänker på, att Stockholm inom sig

innesluter, att döma af inkomstskatten, en tredjedel af Sveriges förmögenhet, då tror jag, att kostnaderna för de genomgående gatorna fördelad på denna förmögenhet betyder bra litet.

*Angående väg-
underhållet å
landet.*

(Forts.)

Jag skall nu vända mig mot utskottets ärade ordförande. Han måtte icke ha hört mitt första anförande riktigt eller har jag uttryckt mig otydligt. Jag framhöll i detta mitt anförande, att det finnes korrektiv mot att dessa vägar skulle bli för dyra. Ett sådant korrektiv ligger däri, att om man icke kan genom entreprenad åstadkomma vägunderhållet för den värderingssumma som den särskilda nämnden åsatt, jordbrukarne måste träda emellan och mot denna ersättning underhålla vägen. Man kan också begagna sig af andra korrektiv, afsedda att hindra att vägar bli för dyra, korrektiv hvarigenom staten icke skulle skinnas. Han sade också — det har för öfrigt äfven förut framhållits — att anspråken på nya vägar skulle blifva alltför stora. Ja, de äro stora redan nu, men väganläggningarna måste ju göras beroende af, om Riksdagen beviljar medel till dessa vägar. För öfrigt kunna nya vägar icke anläggas utan Konungens befallningshafvandes samtycke, och jag föreställer mig, att bestämmelserna härom kunna ytterligare skärpas.

Herr talman! Jag tror mig härmed hafva besvarat de invändningar, som de två sista ärade talarne riktat mot mitt yttrande. Jag anhåller fortfarande om bifall till herr Wiklunds reservation.

Herr Åkerlund: Jag är af samma åsikt som grefve Hamilton, att en stor del af landsbygdens kommuner behöfva understöd af staten för att icke försmäkta under alltför stora kommunala utskylder. Men jag förstår icke, hvarför grefve Hamilton just framhållit denna sak, då vägunderhållet till största delen verkställes in natura, och man sålunda för detta icke behöfver lägga ut kontanta penningar. Det är ostridigt en ofantligt stor lättnad, att få utgöra denna utskyld in natura och ej behöfva utbetala kontanter. Däremot skulle det vara mycket angenämt, om staten mera än hittills ville understödja skolbyggnader och dylikt, som betungar ofantligt mycket och som måste betalas kontant.

Att Skåne har ett drygt vägunderhåll är ju klart eftersom landet är så tätt befolkadt och därför i stort behof af vägar, men månne ej en särskild sak i någon mån kan hafva skuld till det missnöje med väghållet som där synes råda, nämligen den, att säterierna, som förut voro alldeles befriade från dessa bördor, sedan den nya väglagen kom till stånd, få deltaga i dem samt själfva knoga och underhålla sina vägar och smaka på, huru godt det är, hvilket ju för öfrigt icke är mer än rätt och billigt.

Jag har försökt, så godt jag kunnat, i år, liksom jag gjorde i fjol, att sätta mig in i ärendet och är förvissad därom att, om

Angående väg-
underhållet å
landet.
(Forts.)

staten skulle öfvertaga vägunderhållet, mycket stora kraf skulle komma att framställas från alla möjliga trakter, än från Skåne, än från Norrland och mellersta Sverige, och vi torde nog känna, att än den ena, än den andra landsändan plägar blifva särskildt omhuldad af statsmakterna och att alla naturligtvis önska komma i åtnjutande af bidrag till nya vägar. Följden häraf skulle enligt mitt förmenande blifva, att nära nog hvarenda utfartsväg äfven skulle bli en statens angelägenhet. Men hvad tro herrarne, att detta skulle kräfva för summor? Härtill komme förvaltningen, och en sådan förvaltning är icke någon så treflig sak, då det gäller utgifterna.

Hvad nu särskildt Norrland beträffar, är jag enig med de herrar, som här yttrat, att staten borde bidraga till denna landsända mera än hvad den gör i fråga om andra trakter, och detta främst därför, att här en del vägar äro anlagda hufvudsakligen för statsändamål. Men man kan i fråga om Norrland väl icke tänka sig, att man skulle kunna skapa vägar på samma sätt som i södra och mellersta Sverige. Det står icke till. Visserligen erfordras äfven där utfartsvägar om de ock begagnas litet, men af den väganläggning till Risbäcks kapellförsamling, som kam-maren här om dagen hade att uttala sig om, framgår, att landsvägar däruppe blifva dyrbara apparater. Jag vill icke motsätta mig, att särskildt bidrag beviljas för trakter, som äro mera be-tungade än andra, men jag vill bestämdt motsätta mig, att staten öfvertager hela vägunderhållet, och jag får ännu en gång säga, att jag icke kan förstå, att man i första rummet söker afskaffa en tunga, som i regel utgöres in natura, men däremot bibehåller långt tyngre och odrägligare utgifter.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr *Andersson* i Helgesta instämde häruti.

Herr *Jönsson* i Kvarnberga: Herr talman! Jag skall be att få taga fasta på ett yttrande af den föregående talaren. För så vidt jag icke missuppfattade honom, yttrade han, att han vore villig att gå in på, att staten i högre grad, än hvad nu är fallet, deltog i vägunderhållet, där detta vore af behovet påkalladt. Under sådana förhållanden ber jag få nämna, att här ju föreligger en motion, n:o 66, af herr *Andersson* i Grimbo med flere om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående statens öfvertagande af halfva kostnaden för underhåll af alluän väg, bro och färja i landet. Det har förut här i debatten blifvit framhållit, huru tryckande vägunderhållet i verkligheten är för landsbygden, åtminstone på många håll, och detta icke blott i Norrland utan äfven i de sydligare landsdelarne. Att städernas representanter motsätta sig en höjning af statsanslag till vägunderhållet är lätt att fatta, då det finnes så många motsatta intressen mellan stad

och land. Men då landsbygdens representanter motsätta sig detta, är det svårare att fatta motiven till ett sådant handlingssätt. Nu ha här af friherre Palmstierna åtskilliga synpunkter gjorts gällande, och äfven stadsförbundets uttalande har här framhållits, men friherre Palmstierna vet ju, att ifrån detta stadsförbund en skrifvelse ingått till Kungl. Maj:t därom, att köpingar och municipalsamhällen på landsbygden skulle blifva helt eller delvis befriade från väghållningsbesväret på landet och blifva likställda med städerna. Jag skall ej förneka, att många skäl tala för en dylik reform, ty den ställning som dessa samhällen nu intaga, är icke den bästa. Men då till många väghållningsdistrikt ifrån dessa samhällen inflyta rätt afsevärda belopp, afsedda för vägkassorna, så skulle ju vägkassorna göra förluster, om dessa samhällen blefvo skilda från ifrågavarande väghållningsdistrikt, och därigenom komme helt naturligt väghållningsbesväret att tynga så mycket hårdare på jordbruket eller på de kvarstående väghållningsskyldige. Under sådana förhållanden kan det icke vara mer än billigt begärdt, att något vederlag ur statskassan fordras såsom en ersättning för de förluster, som väghållningsdistrikten sålunda komme att lida.

Angående väghållningsbesväret på landet.
(Forts.)

Man har framhållit de stora utgifter, som städerna redan ha, och som skulle bli vida större, om staten skulle öfvertaga väghållningsbesvärets utgörande på landsbygden. Men jag vill då nämna, att det icke är småsaker att underhålla enskilda vägar på många ställen. Jag kan nämna ett exempel på huru tryckande väghållningsbesväret kan vara äfven i de södra delarna af landet. Jag känner en mindre jordbrukare, som har en egendom, hvars taxeringsvärde icke uppgår till 7,000 kronor — man kan sålunda efter 6 procent beräkna hans inkomst till cirka 400 kronor. Denne mindre jordbrukare får för fullgörandet af sin väghållningsskyldighet erlägga omkring 70 kronor, och man får väl antaga, att ingen i Stockholm erlägger en relativt så hög skatt. Under sådana förhållanden bör man ej undra på om mindre jordbrukare alltmer lämna jordbruket, och jag instämmer med grefve Hamilton och de andra motionärerna däri, att något måste göras i detta hänseende.

Jag skall icke vidare upptaga kammarens tid utan ber, herr talman, att få yrka bifall till den af herr Andersson i Grimbo med flere afgifna motionen om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående statens öfvertagande af halfva kostnaden för underhåll af allmän väg, bro och färja i landet.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Jag vill icke förneka, att detta väghållningsbesvär trycker vårt lands jordbrukare med ganska stora utgifter och skatter, och sedan den nya väglagen kommit till stånd har det ju äfven blifvit andra skatteföremål, som fått deltaga häri. Då jag i fjol yttrade mig i denna

*Angående väg-
underhållet d
landet.* fråga, yrkade jag afslag på likartade framställningar som de nu omhandlade i punkt a), och jag vill gifva till känna, att jag äfven i år har samma uppfattning, det vill säga jag ansluter mig till utskottets afslagsyrkande.

(Forts.)

Om staten nu, såsom här i frågasättes, skulle öfvertaga väghållningsskyldigheten på landet och denna skulle ställas på entreprenad, så har man med detsamma öfverfört i statsbudgeten en summa, som i rundt tal kan beräknas med 10,000,000 kronor, och jag undrar, huruvida man skulle få lättare att fylla dessa utgifter i statsbudgeten än dem, som vi redan ha; då finge man stå här i Riksdagen och tvista om, hvilka nya skatter man skulle pålägga svenska folket för att fylla dessa utgifter. Jag tror icke, att om en stor del af dessa skatter skulle öfverflyttas på staten, detta skulle bli mera sympatiskt mottaget i landet än hvad det nuvarande förhållandet är, då denna skatt grundar sig på sådana uppgörelser, som ske inom väghållningsdistrikten. Jag tror, att det skulle röna stor ovilja och förorsaka betydligt större utgifter, om man skulle lägga underhållet helt och hållet på staten, och utskottet har enligt mitt förmenande yttrat sig riktigt i denna fråga, då det i år åberopat de ganska vidlyftiga motiv för sitt afslag, som utskottet i fjol anförde.

Nu är att märka, att sedan denna väglag visat sina verkningar, får man i siffror se, huru mycket vägunderhållet kostar. Detta kunde man icke se före den nya väglagen, utan då berodde åläggandet att underhålla vägar på den uppskattning, man själf behagade åsätta underhållet. Huruvida de personer, som nu uppskatta underhållet alltid träffa det rätta beloppet, vill jag icke yttra mig om, men när det gäller så betydande utgifter som dessa, kan det icke vara möjligt, att uppskattningen alltid varit riktig; detta kan man påstå, alldenstund det visat sig, att olikheterna vid uppskattningen varit så betydande inom ett och samma län.

Enligt min mening kunna jordbrukarne dock icke klaga öfver den nya väglagen, åtminstone klagar icke jag öfver densamma. Det är icke möjligt att bevisa, att lagen pålagt den jordbrukande befolkningen större utgifter än den hade förut, äfven om siffrorna äro höga. Det är nämligen att märka, att nya skatteföremål tillkommit, på hvilka en del af utgifterna för vägunderhållet måst läggas, och därigenom erhålla ju vägdistriktet kontanta inkomster, som icke förut funnits. Detta bör ju ha medfört en viss lindring, det är icke möjligt annat. Om man nu med dessa kontanta medel skulle vilja anlägga nya vägar, den ena efter den andra, så vågar man det icke utan att först väghållningsdistriktet och andra vederbörande, Konungens befallningshafvande i första hand och därefter öfriga myndigheter, yttrat sig härom.

Af de uppgifter, som finnas här, ser man vidare, att vintervägunderhållet är i rundt tal upptaget till 2,250,000 kronor, stats-

verket bidrager enligt den nya väglagen med omkring 1,000,000 kronor, således $2\frac{1}{4}$ miljoner kronor. Men till hvilka utbetalas nu denna summa af $2\frac{1}{4}$ miljoner kronor? Jo till dem, som utgöra vägunderhållet in natura, och detta är ju icke andra än jordbrukare. Då kan man icke säga, att dessa $2\frac{1}{4}$ miljoner äro medel, som kontant utgifvas utan vidare, utan det är en sådan utgift, som först utdebiteras och sedan flyter tillbaka till dem, som ha att utgöra väghållningsbesväret, men de, som icke utgöra detta väghållningsbesvär in natura, få betala enligt uppskattning.

*Användande väg-
underhållet å
landet.
(Forts.)*

Af den statistik, som finnes i denna fråga, finner jag, huru siffrorna ställa sig för de olika orterna. Det är då ganska märkliga förhållanden, som visa sig, om man undersöker t. ex. förvaltningskostnaderna inom olika vägdistrikt. Jag tar ett exempel från Västernorrlands län. Här har man förvaltningskostnader, som uppgå till icke mindre än 1 öre per vägmeter eller till 24,213 kronor 57 öre; antalet vägmeter är sålunda lika stort som antalet ören i denna siffra. Öfvergår man därefter till statistiken för Kalmar län, så befinnes det, att hela vägunderhållet där icke är upptaxerad till högre än några få ören per meter. Då kan man tänka sig, huru stora växlingarna äro! Och med sådana fakta för ögonen kan man våga påstå, att staten, om den skulle öfvertaga vägunderhållet, icke skulle kunna betala ut så olika belopp för förvaltningen i det ena och andra fallet.

Beträffande vintervägunderhållet vill jag taga ett exempel från Kristianstads län, där motionären ju har sin hemvist och där denna skatt enligt hans uppfattning är så ofantligt tryckande. Där är vintervägunderhållet upptaxerad till 7 öre per meter eller lika mycket som i Norrland, där ju vintrarne äro längre och snöfallen rikligare. Vintervägunderhållet är sålunda taxerad lika högt i de sydligare belägna länen som i länen i det nordligaste Sverige. Jag känner icke närmare till dessa förhållanden, men man kan väl i alla fall icke tänka sig, att vägunderhållet under vintertiden i Kristianstads län skulle vara så svårt att upprätthålla, att det skulle kosta lika mycket som vägunderhållet i Västernorrlands län.

Om nu staten skulle åtaga sig att under alla förhållanden underhålla vägarna, så är det väl ej möjligt annat än att det skulle uppstå en ojämnhet i beskattningen och äfven i fråga om ersättningen för vägunderhållet, som skulle kunna bli mycket underlig. Det säges att arbetet skall kunna utföras på entreprenad. Då undrar jag hvilken som blir entreprenör. Helt säkert den, som har sitt hem beläget närmast de vägstycken, hvars underhåll han skulle åtaga sig. Någon annan kunde väl ej täfla med denne, och sålunda är det tydligt, som utskottet säger, att arbetets utförande på entreprenad kommer att ställa sig dyrare,

*Angående väg-
underhållet å
landet.* än om, på sätt nu i allmänhet äger rum, den väghållningsskyl-
underhållet å dige med eget folk och egna dragare utför arbetet.

(Forts.)

Det är möjligt, att det kunde rådas bot mot detta, om staten tillhandahölle grustag, så att hvem som helst kunde täfla, men i alla fall kommer ej vägunderhållet att stanna vid nuvarande siffror, trots att dessa äro höga. För min del kan jag därför ej se, att man handlar välbetänkt, om man skrifver till Kungl. Maj:t och begär förslag om att staten skulle åtaga sig hela vägunderhållet.

I denna motion åberopas äfven en broschyr, som ej är tillkommen på föranstaltande af regeringen utan af ett enskildt sällskap. Om jag i denna broschyr fäster mig vid Kristianstads län, ser jag där siffror, inför hvilka jag helt och hållet baxnar. Jag undrar därför ej på, att motionären och öfriga från Kristianstads län vilja ha denna skatt utjämnad. Som exempel är tagen en egendom i västra Göinge härad belägen inom Brömmestads socken. Denna egendom, som har ett taxeringsvärde af 2,500 kronor, har således erlagt en bevilling af 1 kr. 50 öre. Därtill komma öfriga skatter för jordbruket 252:62 kronor, och denna egendom med 2,500 kronors taxeringsvärde har inalles en skatt på 277:97 kronor. Om nu siffrorna i detta fall äro riktiga, är det naturligt, att en sådan egendom, hvars inkomst efter bevillningsförordningen skulle utgöra 150 kronor, men får betala 180 % af denna summa i skatt, ganska snart blefve uppäten. Skatten blir där öfver 18 kronor per fyrk, och med sådana förhållanden och siffror för ögonen är det naturligt, att man icke undrar på, att motionärerna sträfva efter utjämnning. I broschyren finnas också angifna andra höga siffror, som ej äro så ofantligt höga som denna, hvilken så slagit mig, att jag ej kunnat låta bli att anföra den.

Jag vill nu också något tala om motionerna i öfriga delar; trots att de af utskottet äro uppdelade i vissa moment, och särskildt vill jag då fästa mig vid vintervägunderhållet, som ju äfven beröres i motionerna. För detta betalar staten icke ersättning eller lindring, som det heter. Det har nog sina skäl, att staten ej gör det, men jag tror knappast, att utskottet funnit de rätta skälen därför. Det förhåller sig nämligen så, att om staten skall deltaga äfven i detta, hvilket jag för min personliga del ej har något emot, är det klart, att många förändringar i väglagen behöfvas. Som det nu ställer sig, få de väghållningsskyldiga på sammanträde komma öfverens om hvad som skall betalas för vintervägunderhållet, och om de äro eniga, så har Konungens befallningshafvande icke att göra annat än godkänna villkoren, och därefter skall debitering och betalning ske. Men icke går det för sig, att statsverket på detta sätt åtager sig att lämna understöd till vintervägunderhåll, utan att lagen omläggas och andra bestämmelser införas om det sätt, hvarpå denna värdering skall tillgå. Det är väl nämligen icke lämpligt, att de, som skola ut-

föra arbetet, själfva få bestämma ersättningen. Det är naturligt att när man skall ha betaldt vill man ha det mesta möjliga, och, när nu jordbrukarne äro i majoritet vid bestämmande af denna ersättning, så äro de väl som annat folk i detta fall. Sålunda behöfva betydliga förändringar af väglagen göras, innan ett sådant steg kan tagas.

Sedermera kommer man till en annan fråga, som motionärerna bringat under utskottets och Riksdagens pröfning, nämligen den, huruvida man icke skulle skrifva till Kungl. Maj:t och begära att »annan fastighet» och inkomsttagare skulle få åtnjuta lindring i sin vägskatt. Huru befogadt detta än kunde vara, får jag för min del säga, att ett sådant vacklande i åsikter från Riksdagens sida bör väl knappast visas, då man så nyligen som 1905 antog en lag, som endast varit gällande i två år och på det tredje. Mig tyckes, som att man borde låta denna lag verka ännu en tid, innan man skrifver till Kungl. Maj:t och begär en förändring i denna del. Den riksdagsskrifvelse, som handlar om denna fråga, är helt kort, och jag skall be att få läsa upp den. Sedan Riksdagen hade talat om, att man borde införa en vägskatt för all inkomst, hvarför bevilling erlades och uppgick till 1,000 kronor, skrifver Riksdagen: »Riksdagen anser berörda lagändring önskvärd. Det lär nämligen ej kunna förnekas, att personer, som hafva en inkomst af 1,000 kronor och därutöfver, äro, hvad beträffar förmågan att i väghållningsbesvärets utgörande deltaga, i minst lika grad, ja, bättre ställning än åtskilliga andra, som enligt nu gällande lag få därtill bidra, och särskildt vid jämförelse med ägare eller innehafvare af smärre fastigheter ter sig ifrågavarande inkomsttagares ställning i detta afseende sådan, att den dem medgifna fördel näppe-ligen kan på goda grunder försvaras.»

När Riksdagen år 1905 skref så, och lagen sedan blifvit godkänd af Kungl. Maj:t, tyckes det mig, att man ej redan nu bör aflåta en skrifvelse för att få ändring härutinnan. Det är att märka, att dessa inkomsttagare och ägare af »annan fastighet» deltaga icke i vägunderhållet efter samma grunder som ägare af jordbruksfastighet. Ägare af »annan fastighet» deltar ej, om icke fastigheten har ett taxeringsvärde af minst 800 kronor och därefter deltaga han endast med hälften. Jordbruksfastighet åsättes en vägfyrk för hvarje 100 kronor af taxeringsvärdet under det att »annan fastighet» endast åsättes en vägfyrk för hvarje 200 kronor af taxeringsvärdet. Jag frågar då, om det är lämpligt att nu reducera bidraget till vägunderhållet för »annan fastighet» till $\frac{1}{4}$, när Riksdagen så nyligen kämpat sig till de nu gällande bestämmelserna. Det lär väl vara bra tidigt att redan nu begära ändring.

Vi komma sedan till inkomsttagare. Enligt motionärernas förslag ifrågasattes att för inkomster på 2,000 kronor och där-

*Angående väg-
underhållet å
landet.
(Forts.)*

Angående väg-
underhållet å
landet.
(Forts.)

under bidragen till vägunderhållet skulle ytterligare reduceras utöfver hvad nu gällande lag medger. Man får väl då räkna med och se efter, hur stor denna reduktion redan är enligt den nuvarande lagen. Då skall man finna den ganska stor. Som man vet, betalas endast för den del af inkomsten, för hvilken bevillning utgår. Jag vill taga ett exempel. För inkomst på 1,300 kronor utgår bevillning endast för 1,000 kronor. Hur ställer det sig då i afseende å bidraget till vägunderhåll för denna inkomst? Jo, denna inkomst får icke mer än 33 vägfyrek, hvilket antal nu skulle reduceras till 16. Men hur förhåller det sig i detta afseende med jordbruks- och »annan fastighet»? Jo, för att bevillning för »annan fastighet» skall utgå efter inkomst af 1,800 kronor måste fastigheten ha ett taxeringsvärde af 36,000 kronor och den åsättes då 180 vägfyrek. En jordbruksfastighet åter, för hvilken bevillning erlägges efter en afkomst af 1,800 kronor, skall hafva ett taxeringsvärde af 30,000 kronor och får 300 vägfyrek. Reduktionen är sålunda redan enligt den nuvarande väglagen så ofantligt stor, att jag undrar, om det vore välbetänkt att taga detta förslag.

Herr talman, jag ber att i den föredragna punkten få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Lundell, Gustafsson* i Sjögesta, *Bengtsson* i Häradeköp och *Mallmin*.

Friherre Palmstierna: Herr talman, mina herrar! Jag vill endast för grefve Hamilton betona, att städernas representer ej sätta sig mot en utjämning af vägunderhållet, men de äro principiellt emot, att underhållet öfvertages af staten, utan att samtidigt städernas intresse vis å vis gatuunderhållet därvid blir fullt bevakadt, och det synes mig lämpligare, att motionären, som herr Carl Persson påpekat, först gått till frågan om utjämning af väghållningsbördan, innan han kastat fram den principiella tanken på att staten skall öfverta det hela. I annat fall kunna orättvisorna mångdubblas, som det synes mig, att herr Carl Persson så klart och tydligt uttalat.

Jag vill för min del säga, att jag icke kan neka till, att jag i hela frågan, som den nu föreligger, ser i viss mån en förtäckt grundskatteafskrifning, på 7 miljoner kronor om året efter grefve Hamiltons uppfattning, 10 miljoner kronor enligt min. Men i hvarje fall skall den aflyftade bördans läggande på staten och alla inkomsttagare i och för sig åstadkomma en jordvärdestegring, motsvarande den, som åstadkoms, då grundskatterna afskrefvos. Vill man, som grefve Hamilton sade, — och jag är ense med honom däri, att det är ett olyckligt tillstånd så, som den kommunala beskattningen på landet nu är anordnad — vill man hjälpa dem, som lida af den nuvarande ordningen, skall

man gå på samma linje som herr Åkerlund, nämligen att staten ej skall fortsätta att öfverföra det ena statsändamålet efter det andra på kommunerna, utan att staten måtte mer än förut fylla de uppgifter, som äro statsändamål och som nu åligga landskommunerna, och därigenom lätta de bördor som särskildt för statsändamål tynga svaga kommuner. Detta finner jag riktigt.

Hvad beträffar det, herr Jönsson i Kvarnberga yttrade om köpingar och municipalsamhällen, så har jag tillfälle att uttala mig därom senare i dag. Nu vill jag säga, att de lida under en hård dubbelbeskattning, och från dessa många och ofta fatiga samhällen ösa landskommunerna till sina väggassor. Jag vill sålunda säga, att jag är principiellt emot den tankegång, grefve Hamilton har. För öfrigt vilja vi stadsrepresentanter ej motsätta oss en utjämning af vägbördan, som vi alla anse under nuvarande förhållanden tynger så olika.

*Angående väg-
underhållet &
landet.*
(Forts.)

Herr Olsson i See: Herr talman, mina herrar! Jag har begärt ordet närmast med anledning af ett yttrande, som förekom i friherre Palmstiernas första anförande. Han talar om, att gatuunderhållet i städerna ej vore jämförligt med de enskilda vägarna ute på landsbygden. Jag vill i detta afseende endast framställa några siffror från den kommun, jag tillhör, hvilka jag lämnar kammaren till benäget påseende. I den kommun, jag tillhör, uppgår fyrkarnas antal till omkring 50,000. Föregående år beslöts vid kommunalstämma att för enskilda vägars iståndsättande — det gällde egentligen att bygga upp några broar — bevilja ett belopp af något öfver 5,000 kronor, fast detta belopp nog i verkligheten torde gå ned med inemot ettusen; i det att åtminstone en af broarna byggdes något billigare, än hvad förslaget från början innefattade.

Innevarande år har på kommunalstämman beslut fattats, att som bidrag för enskilda vägars iståndsättande anslå ett belopp af 8,000 kronor. Men det är att märka, att för en af dessa vägar, hvartill vi bidraga med 5,000 kronor, går kostnadsförslaget upp till 14,000 kronor. Sålunda få 9,000 kronor släppas till af några få byar, som äro mest intresserade i anläggningen. Då dessutom föregående år från kommunens sida bidragits med större eller mindre belopp, allt eftersom behovet gjort sig gällande, så finna vi däraf, att de utgifter ej äro så små, som kommunen och ännu mer enskilda i vissa byar få lägga ut för att iståndsätta och underhålla enskilda vägar. Därjämte kan man också till en del betrakta städernas gator såsom vägar, hvilka många behöfva för att komma till eller från arbetet. Hvad mitt lilla hemman beträffar, så kan jag få lägga ned kostnader på vägar, på hvilka jag genom en skogsbacke har att komma till den ena eller andra delen af egendomen, och som ej alls ingå i de kostnader jag förut yttrade mig om. Man kan kanske tycka, att det är att gå

Angående väg-
underhållet å
landet.
(Forts.)

för långt att här draga fram sådant — men äfven vi på landsbygden ha våra affärer, nämligen vårt arbete, att sköta lika väl som de i städerna boende, och äfven vi behöfva för detta ändamål lämpliga vägar, så att vi kunna förflytta oss från den ena platsen till den andra. De kostnader, vi sålunda i kommunen skulle få betala, skulle utgå med 16 öre per fyrk, förutsatt att det beslut, som senast fattats, kommer till verkställighet.

Vidare vill jag i och för sig med anledning af frågan om statens öfvertagande af vägunderhållet uttala, att jag ställer mig åtskilligt tvifvelaktig i detta afseende, därför att jag tror att reformen skulle medföra rätt afsevärda kostnader i jämförelse med hvad kostnaderna nu äro. Om en landbrukare skall betala ut penningar för ett arbete, går det alltid till mer och kostar mer att få folk att göra det, än om landbrukaren själf får fullgöra arbetet in natura. Detta utesluter ej, att jag är en mycket varm vän af att här behöfves en utjämning, ty se vi på de oerhörda bördor, som hvila på en del kommuner jämförda med andra, så ligger behovet af en utjämning af dessa ojämnheter i öppen dag, och jag anser, att man bör kunna finna lämpliga sätt för ett sådant utjämning.

Det har bland annat föreslagits, att väghållningsdistrikten skulle göras större. Det kan i vissa fall vara lämpligt, men det hjälper ej i det hela, och på en hel del ställen särskildt i Norrland, torde det icke vara lämpligt. Vi hörde nys af herr Carl Persson ett uttalande om de stora administrationskostnaderna i en del vägdistrikt.

Jag tänkte med anledning däraf, att, om till exempel i Norrland väghållningsdistrikten blefve större, så blefve också resekostnaderna för vägstyrelsens ledamöter till deras sammanträden betydligt större; detsamma blefve äfven förhållandet med kommunalombuden till vägstämmorna, mot hvad det nu kostar i de mindre distrikten. För dessa kostnader ha vi nu inga siffror, men det går i alla fall ut äfven detta från de skattebetalande.

För öfrigt kunde det bli svårt äfven i andra afseenden, om distrikten vore alltför stora. Däremot sympatiserar jag mycket med den tanke, som finnes uttalad i utskottets hemställan under punkt c), nämligen att utdebiteringen skall ordnas så, att det ej bli så stora belopp öfver i vägkassorna.

Herr Olausson: Herr talman, mina herrar! Jag har begärt ordet med anledning däraf att den uppfattningen gjort sig gällande i kammaren, att här endast är fråga om den af grefve Hamilton afgifna motionen, som åsyftar, att staten skall öfvertaga allt vägunderhåll. Jag vill därför fästa uppmärksamheten på, att det här äfven rör sig om den motion, som jag jämte några länskamrater framburit och i hvilken hemställes, att Riksdagen behagade i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl.

Maj:t måtte låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till att halfva kostnaden för underhållet af allmän väg, bro och färja på landet skall öfvertagas af staten.

Det är således två alldeles skilda förslag, hvarom utskottet haft att utlåta sig. Utskottet har det oaktadt låtit de skäl, som tala emot statens öfvertagande af hela väghållningen, vara bestämmande för afslag äfven af vår motion, trots att den går i en betydlig moderatäre riktning.

Den stora grundskillnaden i vår och grefve Hamiltons förslag måste starkt betonas. Vi hafva aldrig begärt, att staten skall öfvertaga hela väghållningen utan endast, att staten skall så småningom öka de redan utgående bidragen, tills de uppgå till halfva kostnaden för väghållningen. Jag gillar för min del de skäl, utskottet anfört emot, att staten helt öfvertager väghållningsbesväret på landet, hvilket med all säkerhet komme att ställa sig dyrare än hvad nu är fallet. Man kan äfven i så fall befara, att nya kraf komma att ställas på vägunderhållet.

Vårt förslag innebär, att de vägunderhållningsskyldige själfva fortfarande som hitintills skulle direkt bära den väsentligaste delen af väghållningsbesväret. Detta innebär, såvidt jag kan förstå, en fullständig trygghet för att, om äfven staten bidrager med halfva kostnaden, samma sparsamhet och betänksamhet skall komma att göra sig gällande framdeles som hitintills. Hwad utskottet anfört emot statens öfvertagande af hela vägunderhållet kan således icke ens i någon mån tillämpas mot vår motion. De summor, som de väghållningsskyldige alltjämt skulle hafva att själfva betala, äfven sedan vårt förslag godkänts, blefvo så väsentliga och skulle uppgå till så många miljoner, att alla farhågor för bristande sparsamhet och betänksamhet därmed äro förebyggda.

I vår motion hafva vi erinrat om, i huru hög grad de väghållningsskyldige äro tyngda af skatter för kommunala ändamål och behöfva hvarje lindring i skatteväg, som de kunna erhålla. Vi hafva äfven påpekat, att ökning i landskommunernas utgifter fortgått utan afbrott år från år och torde alltjämt komma att fortgå, samtidigt som de värdefullaste skatteobjekten hopas till städerna och därmed undandragas deltagandet i vägunderhållet. Jag vill ej upptaga kammarens tid med att framlägga bevis härför, ty dessa fakta äro af alla erkända.

Utskottet har icke heller velat bestrida, att de nuvarande förhållandena rörande vägunderhållet äro olidliga, och att ändring är af nöden, men utskottet anser, att en ändring häri icke torde kunna vinnas på sätt vi föreslagit utan genom bifall till herrar Aug. Petterssons och Lindblads motioner, hvilka åsyfta att vägdistriktet skulle omfatta landstingsområdena och att lindring i vägskatten skulle medgifvas åt mindre inkomsttagare och ägare af »annan fastighet».

Angående väghållningen på landet.

(Forts.)

Angående väg-
underhållet å
landet.

(Forts.)

Att dessa förslag i någon väsentligare mån skulle medföra lindring i vägunderhållstungan, har jag dock för min del svårt att förstå. Dessa förslag beröras ej i nu föreliggande punkt, men då det kan vara möjligt att vissa af kammarens ledamöter kanske tänka sig, att målet genom dessa förslag skulle vinnas, tager jag mig friheten att yttra mig äfven om dessa motioner. Hvad först angår förslaget om att väghållningsdistrikten skulle förstoras till landstingsområden, anser jag för min del, att samma skäl, som tala mot, att staten öfvertager vägunderhållet i dess helhet, äfven i viss mån kan tillämpas på förslaget att landstingsområde skulle utgöra väghållningsdistrikt, ty det är uppenbart att, så fort landstingsområdena bli väghållningsdistrikt, komma från de särskilda orterna nya stora kraf att framställas på vägunderhåll, och man kan äfven vara säker på, att organisationskostnaderna i viss mån därigenom skola förstoras. En ärad talare på västgötabänken har framhållit, att väghållningskostnaderna i Norrland äro stora. Jag känner ej andra förhållanden än dem i Bohuslän. Där kan visas exempel på, att då väghållningsdistriktets slutsummor gå upp till 40,000 kronor, så uppgå förvaltningskostnaderna ej till mer än 200 eller 300 kronor. Jag är fullt öfvertygad om, att om landstingsområdet skulle bli väghållningsdistrikt, de tusentals kronor, vissa vägkassar ha i öfverskott, skulle åtgå till förvaltningskostnadernas täckande, och då man kan befara att väghållningsbördan skulle ökas, så tror jag knappt att något af de nuvarande väghållningsdistrikten skulle vinna på, att landstingsområde blefve väghållningsdistrikt.

Hvad åter angår den af herr Lindblad framburna motionen, att mindre inkomsttagares äfvensom husägares eller ägares af »annan fastighet» beskattning skulle sänkas, kan jag ej finna, att detta skulle vara lämpligt. Det är uppenbart, att, om vissa skatteobjekt befrias från vägs katt, blir det de öfriga väghållningskyldige, som få draga äfven denna börda. Jag får därför till fullo understryka hvad den ärade talaren på västgötabänken yttrade därom, att en ändring i detta afseende torde vara hvarken gagnelig eller för närvarande af behofvet påkallad.

Jag är för öfrigt af den åsikten, att alla skatter i en kommun böra utgå lika för alla i förhållande till bärkraften, och om en ändring skall ske för de mindre bemedlade, bör den gå efter hela linjen och ej särskildt gagna blott de inkomsttagare som här omnämnas. Jag vill påpeka, att bland dessa inkomsttagare på landsbygden finnes en mängd mindre handlande, kvarnägare och andra som begagna vägarna i lika hög grad som någon jordägare. Det skulle då vara en stor orättvisa, om ej de mindre jordbrukarne finge lindring på samma gång som dessa. Här gäller frågan endast vägs katten, men samma skäl som kunna andragas för dylika inkomsttagares befriande från vägs katt, samma skäl kunna också anföras för dessa inkomsttagares befrielse från

andra skatter. Jag undrar emellertid hvad herrarne skulle säga, om t. ex. en person uttryckte som sin åsikt, att han ej ville bidra till skolväsendet därför att han ej hade några barn, eller att en person icke ville bidra till vägunderhållet därför att han ej begagnade vägarna. Jag undrar äfven hvad man skulle säga om en inkomsttagare i en stad ville låta göra gällande, att han ej ville bidra till gatuunderhållet därför att han, som herr Lindblad säger i sin motion, ej begagnar gatorna annat än då han en eller annan gång går på dem eller på sin höjd åker velociped. Det skulle väcka stor förvåning i fall ett sådant påstående gjorde sig gällande i städerna, att endast de, som använde gatorna, skulle vara skyldiga att deltaga i gatuunderhållet. Samma skäl tala mot herr Lindblads motion i föreliggande fall.

Den af mig m. fl. framlagda motionen åsyftar endast, att staten skall öka bidraget, men ej att staten skulle öfvertaga vägunderhållet helt och hållet. Därför vill jag hemställa till kammarens ledamöter, huruvida de icke kunde förena sig i ifrågavarande motion. För att vinna detta mål tror jag för min del, att det lämpligaste sättet vore att instämma i herr Wiklunds reservation. Visserligen kan jag ej i allt dela hans motivering, men jag får dock, herr talman, med ogillande af motiveringen instämma i herr Wiklunds reservation.

Herr Malmborg: Herr talman, mina herrar! Det har så tydligt i årets vägmotioner framgått — hvad man för öfrigt visste förut — hur ojämnt skattebördan är fördelad icke blott mellan land och stad utan äfven mellan olika kommuner, att man enligt mitt förmenande icke gärna kan undgå att inse, att någon rättelse härutinnan är af behovet påkallad. Hvad den föreliggande vägfrågan angår, så veta vi ju litet hvar, att, såsom redan förut har framhållits, en del väghållningsdistrikt ha rikliga tillgångar i vägkassan, då andra få utdebitera icke obetydliga belopp på vägfyrk. Det är dessutom regel med ganska få undantag, att just de väghållningsdistrikt, som ha rikliga tillgångar, äfven ha det lindrigaste vägunderhållet in natura. Detta missförhållande skulle till ganska stor del kunna utjämnas, om väghållningsdistrikten reglerades så — hvarom förslag framkommit — att de blefve ungefär lika stora som landstingsområdena, och om staten i någon grad ytterligare ökade sitt anslag för ändamålet.

Nu säga visserligen städernas representanter, att i händelse städerna skulle åläggas deltaga i vägunderhållet på landet, de skulle komma med repressalier och söka få staten att öfvertaga äfven gatuunderhållet i städerna. Men jag vill erinra om, att, såsom redan förut är antydtt af en talare, landet har så mycket enskilda vägar att underhålla förutom de allmänna, att jag är öfvertygad om, att detta mer än väl motsvarar de kostnader, städerna ha för gatuunderhållet. Dessutom kan det knappast

*Angående väg
underhållet å
landet.*

(Forts.)

Angående väghållningen i
 underhållet å
 landet.
 (Forts.)

vara fördelaktigt vare sig för städerna eller för landet i dess helhet, att åtskilliga kommuner, som äro illa belägna, tryckas af allt för hårda skatter, så att folk drar sig för att där bo kvar. Det finnes kommuner, där skatten är så hög, att den slukar en fjärdedel af en persons inkomster, och det är klart, att ett sådant ställe icke är behagligt att bo på och att de, som bo där, söka sig därifrån så fort sig göra låter.

Man söker i vårt land för närvarande på allt sätt motarbete såväl emigrationen till utlandet som utflyttningarna från landet till städerna. Icke dess mindre är ställningen fortfarande den, att en landtbrukare så fort han sålt sin gård, betalat skulderna och fått några tusen kronor öfver, flyttar till staden och låter där beskatta sitt kapital. De flesta fabriker förläggas till städerna, och så många tjänstemän, som så kunna, flytta till städerna, äfven om de ha arbete och inkomst på landet.

Man ser ganska sällan, att egnahemslänen gå till de mest skattetyngda kommunerna, utan de gå vanligen till de mest välbelägna och minst skattetyngda. Således fyrktalen höjas och därmed skatteförmågan alltjämt såväl i städerna som i de kommuner, där skattetungan redan nu är minst.

Jag vill visst icke gå med på att staten skulle öfvertaga hela väghållningsbesväret. Ett sådant steg vore icke nyttigt för landet, ty det skulle medföra följder, som jag tror vi böra akta oss för. Så länge större delen af väghållningsbesväret hvilar å jordbruket och så länge detta arbete likväl utföres af jordbrukets idkare drifves ej priset å detsamma i höjden såsom fallet kommer att blifva om staten öfvertager det hela. Staten har endast att inträda stödande och utjämnande. Skulle den öfvertaga hela väghållningsbesväret, så är jag rädd, att vi skulle komma, som det gamla ordspråket säger, ur askan i elden.

Här har emellertid af friherre Palmstierna, som är en af representanterna för Stockholms stad, framhållits, att städerna icke ha något emot ett utjämnande af de nuvarande förhållandena. Jag vet icke, om jag fattade honom rätt, men i så fall torde det vara meningen, att städerna icke ville sätta sig emot saken, om ett förslag framkomme, som ginge i mera moderat riktning. Jag var icke själf närvarande, då landtmannagruppen diskuterade denna fråga, men jag har hört af kamrater i Andra Kammaren, att där enhälligt antagits ett förslag att hos lagutskottet och Riksdagen framställa den önskan att staten borde höja det nuvarande anslaget från 15 procent till 30 procent. Jag tar mig friheten framlägga detta förslag, som jag hört att landtmannagruppen varit enig om, och yrkar således bifall till den af herr Andersson i Grimbo med flera väckta motionen, dock med den ändring, att orden »halfva kostnaden» ändras till 30 procent af kostnaden.

Herr Zetterstrand: Ett par föregående talare ha visserligen tagit afstånd från grefve Hamiltons förslag, men antingen uttalat sympatier för herr Anderssons i Grimbo motion, som går ut på att höja statsbidraget, så att staten skulle öfvertaga halftva väghållningskostnaden, eller ock biträdt ett annat förslag, att staten skulle öfvertaga 30 % af vägunderhållskostnaden. Dessa båda sistnämnda yrkanden äro onekligen mera moderata än grefve Hamiltons, men de lida af samma fel som hans. Man finge om något af dessa yrkanden bifölles visserligen höja statsbidraget med en lägre summa, än han tänkt sig, men det blefve i alla fall med omkring två miljoner, som staten finge bidraga. Men hvad skulle då inträffa? Jo, staten komme att i lika mån bidraga på alla olika ställen, och det synes mig oriktigt. Utskottet har uttalat, att väghållningsdistrikt obestriddigen på många håll förekomma, som icke befinna sig i den gynnsamma ställning som andra väghållningsdistrikt, utan för hvilka vägunderhållsskyldigheten tvärtom utgör en synnerligen besvärande tunga. Utskottet bar därför ansett, att man inslagit på rätt väg genom att understödja de af väghållningsbesväret mest tyngda distrikten. Den vägen anser också jag vara den riktiga. Nog skulle det vara motbudande att höja statsbidraget, då det vore fråga om väghållningsdistrikt, där vägskatten pr fyrk för jordbruksfastighet med underhåll in natura är lika med noll öre. Men å andra sidan har man väl intet emot att höja bidraget, då vägskatten uppgår till 57 öre, såsom fallet kan vara i Västerbotten. Likaledes skulle man väl icke vilja ytterligare understödja sådana väghållningsdistrikt, där vägskatten på öfriga beskattningsföremål, såsom exempelvis i Stockholms län förekommer, är 6 öre. Däremot kan väl ingen ha något emot en höjning för sådana distrikt, där, på sätt i Norrbottens län förekommer, vägskatten uppgår till 1 kr. 45 öre per fyrk. Vidare skulle man väl ej vilja höja bidraget till ett väghållningsdistrikt, sådant som ett i Stockholms län, där väggkassen har en behållning af 105,000 kr., men å andra sidan skulle man väl gärna vilja öka bidraget till ett distrikt, sådant som ett i Norrbottens län, där bristen uppgår till 134,000 kronor.

Staten skall söka utjämna de olika bördorna och därför bidraga, där bidrag behöfvas, men staten skall icke öka bidraget det minsta, där ett ökad bidrag icke behöfves. Därför tror jag, som sagdt, att man slagit in på rätt väg, då man anslagit en summa åt de väghållningsdistrikt, som äro mest tyngda. Om någon ökning erfordras i det fallet, så tror jag, att, om framställningar göras, som äro rimliga, Riksdagen nog icke skall underlåta att bifalla sådana. Men att bifalla några af de yrkanden, som här framställts, kan jag för min del icke vara med om.

Jag anser mig i detta sammanhang böra erinra därom, att ehuru man så ofta talar om ~~att~~ det bidrag, som staten anvisat

Angående väg-
underhållet å
landet.
(Forts.)

åt väghållningsdistrikt, som äro synnerligen betungade, är alltför litet, det i alla fall oupphörligen har inträffat, att detta bidrag icke anlitas på långt när till hela sitt belopp. Är det så, att det finnes väghållningsdistrikt, som äro synnerligen betungade, och det veta vi ju är fallet, hvarför gå de då icke in och begära bidrag? Som sagdt, den vägen anser jag vara den riktiga, men jag kan icke vara med om bifall till något af de förslag, som framstälts, vare sig af grefve Hamilton eller under debatten i samma riktning som hans.

Herr Andersson i Grimbo: Herr talman! Hvad som egentligen anmärkts mot föreliggande förslag är, att det skulle blifva för dyrt för staten att öfvertaga väghållningskostnaden.

Ja att detta är dyrt, det få nog de väghållningsskyldige kännas vid. Som vi veta utgår nästan alla kostnader i detta afseende i form af arbetslöner och eftersom dessa arbetslöner stegras bli ju härefter äfven kostnaderna större än hittills. Detta skulle i så fall vara ett skäl för att något gjordes för att lindra den redan nu så betungande vägs-katten. Jag instämmer till fullo med alla, som yttrat sig emot att staten skulle öfvertaga hela vägunderhållet. Detta skulle ovillkorligen leda därhän, att vi finge ett tillstånd, sådant, att vi kanske enstämmigt skulle önska oss komma ifrån det igen, ty det skulle medföra behovet af en helt och hållet ny ämbetsmannakår för detta ändamål. Då finnes det ju heller ingen som hölle igen. Anspråk komme naturligtvis att framställas från alla håll i landet och pressningar att göras på dessa statens ämbetsmän, men det vore, som sagdt, ingen som hade intresse af att hålla igen med afseende å kostnaderna, utan det hela blefve ovillkorligen mycket för dyrt. Äfvenså riskerade vi att här allt för mycket komma in på byråkratismens område. Men om vi kunde få det därhän, att staten bestrede halfva kostnaden, kunde man mycket väl låta omsorgen härom fortfarande hvila på de lokala myndigheterna. Dessa hade då intresse af att använda medlen på ett förståndigt sätt, och då det äfven gällde deras eget skinn, får man väl förutsätta, att de vore lika sparsamma som nu. Då blefve det ju lindring och utjämning i underhållskostnaden och ingen ökning i den totala utgiften för vägunderhållet.

Det har varit tal om, att det skulle vara orättvist mot städerna, i den händelse staten bidroge mer än den nu gör för vägunderhållet på landsbygden. Detta tal om skillnaden mellan städerna och landsbygden förekom oftare förr än nu på senare tiden. Nu finnes det ju många skatteobjekt, i fråga om hvilka det ligger i sakens natur, att de skola läggas till städerna, men i många fall är det landsbygden, som i viss mån får uppehålla dessa inrättningar och verk. I det fallet hafva städerna en förmån framför landsbygden. Vidare flytta kapitalisterna dit bland annat för att

där drabbas af mindre skatter. Vi veta, att landsbygdens in- *Angående väg-*
teckningar till största delen äro placerade i städerna, och landt- *underhållet å*
borna få, då de samlat ihop litet pengar och betalt sina skatter *landet.*
m. m., gå till in-teckningshafvarne i städerna och till dem erlägga *(Forts.)*
det öfverskott, de efter dessa utgifter möjligen kunna ha. Vidare
ha städerna förmån framför landsbygden, då det gäller fördel-
ningen af brännvinsmedlen. Städerna ha i dessa större anpart
än landsbygden, och vi minnas nog litet hvar, hvilka strider det
var på den tiden, då det var fråga om en ändrad fördelning.
Då det nu är så, att städerna redan förut ha vida lägre skatter
än landsbygden, så borde väl, i händelse någon skillnad skulle
finnas, den ligga däri, att städerna skulle ha den minsta och
landsbygden den största andelen, men, som vi veta, ha städerna
i detta fall fortfarande lejonparten. Ytterligare har landsbygden
en sjättedel större bevilning, i det att det ju beräknas, att jord-
bruksfastighet skall lämna 6 procent och annan fastighet 5 procent
i bevilning. Som vi veta, är det egentligen »annan fastighet»,
som förefinnes i städerna. Jag tror således, att det är allra lyck-
ligast, om vi här i Riksdagen så litet som möjligt tala om skill-
naden mellan land och stad i sådana här fall.

Herr Persson i Stallerhult nämnde, att jordbrukarne kunde
vara nöjda, ty de hade fått en sådan stor lindring mot förr. Ja,
det är möjligt, och jag vill visst icke förneka det. Men i den
mån, som jag förut sagt, arbetskostnaderna stigit på senaste tiden
och nya anspråk framställt på vägunderhållet, ha utgifterna för
jordbrukarne stigit till vida större belopp nu, än de varit förut.

Under diskussionen tyckes den meningen ha framskytnat,
att det skulle vara de jordbruksfastigheter, som ha vägunderhållet
in natura sig ålagdt, som ensamma finge åtnjuta den fördel, som
staten nu lämnar i fråga om vägunderhållet, nämligen dessa 15 %.
Men så är icke förhållandet, ty statsbidraget utgår lika för alla
fyruk, såväl till öfriga beskattningsföremål som till jordbruks-
fastighet. Om det nu skulle vara så, att jordbrukarne äro nöjda
med förhållandena i väghållningsdistriktet, så finnes det åtskilliga
andra beskattade, som af vägunderhållningsskyldigheten träffas
jämförelsevis oproportionerligt. Det är naturligtvis icke så lätt
att, då det gäller en lag, som skall tillämpas för hela landet, få
densamma att anpassa sig efter de olika förhållandena i olika
trakter. Jag tänker nu särskildt på en kommun i den krets, jag
representerar. Det är en ösocken, som knappast har mer än en
half kilometer indelad väg inom egen kommun. Befolkningen
har knappast heller några hästar och behöfver således icke
andra vägar än gångvägar. Men fastigheterna äro ändock inde-
lade i mantal, och därför ha de väghållningsskyldighet på fast-
landet eller rättare på en annan ö, Hisingen, hvilket underhåll
går till tusentals kronor. Dessutom får denna kommun i direkt
vägskatt årligen betala mellan 8- och 9,000 kronor. När det

Angående väg- förekommer sådana fall, är det väl icke att undra på, om folk
 underhållet å skulle bli missbelättna med de nuvarande förhållandena. Denna
 landet. vägs katt har ju också väckt ett allmänt missnöje, och det finnes
 (Forts.) ingen skatt af alla som vi nu ha, som fått en sådan opinion mot

sig som just denna, och en gång förr eller senare måste ovillkorligen åtgärder vidtagas för att vinna rättelse.

Jag vill nu, herr talman, be att få instämma med herr Jönsson i Kvarnberga och yrka bifall till den af mig framburna motionen, som går ut på, att staten skall bidraga med 50 % af väghållningskostnaden.

Herr Igel: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att få yttra några ord med anledning af friherre Palmstiernas tal om att köpingar och municipalsamhällen skulle få kännas vid en så dryg beskattning för vägunderhållet.

Jag tänker mig, att om det blir fråga om att bygga en järnväg, så äro nog dessa samhällen mycket angelägna om att få järnvägen så nära samhället som möjligt, och i många fall äro dessa samhällen villiga att offra en stor summa penningar eller ett stort markområde för att få järnvägen dit. Det gäller då en rund summa penningar på en gång, som naturligtvis årligen drager ett visst räntebelopp såsom en årlig utgift till en dylik kommunikationsled.

Äfven i fråga om landsvägarna så är det väl alldeles klart, att dessa äro nödvändiga för sådana samhällen, ty de äro ju beroende af en god samfärdsel, äfven då det gäller landsvägarna. Om icke dessa finnas eller om det ej är god väg utan dålig sådan till ett samhälle, så fördyras och försvåras därigenom införseln af hvad samhället nödvändigtvis behöfver. Har åter ett samhälle goda vägar omkring sig, är det alldeles klart, att samfärdseln därigenom blifver lättare, tillförseln större, och följaktligen måste priserna därigenom också bli lägre på de förnödenheter, som samhällets medlemmar behöfva, såsom landtmannaprodukter och annat sådant. I så fall får man väl icke anse, att detta är en beskattning, som man ej får någon valuta för. Man ger visserligen å ena sidan ut något med den ena handen, men blir under tiden i tillfälle att taga något tillbaka med den andra, ty de produkter samhället behöfver kunna införas i rikligare mått och bli därigenom också billigare. Det måste ligga i både städernas, köpingarnas och municipalsamhällellens intresse att ha så goda vägar som möjligt rundt omkring sig. Om nu ej landsbygden förmår hålla dessa vägar så goda, därför att de icke ha de resurser, som behöfvas, så är det helt naturligt, att dessa samhällen, om hvilka jag talat, måste bidraga därtill. Friherre Palmstierna sade också, att han för sin del icke hade någonting emot, att städerna bidroge i någon mån, men han tycktes vilja göra det under reservation, i ty att det ändå skulle ligga något orättvist

i detta. Jag för min del kan icke se, att det är så förfärligt farligt; på många håll är matfrågan en ganska viktig fråga. I Värmland, i Karlstad t. ex., är matfrågan så viktig, att Karlstadsborna ha ganska stora bekymmer, huru de skola kunna få hvad de behöfva för den närmaste framtiden. Därför har man också haft planer på att möjligen utsträcka en järnväg till de trakter, där det är mera godt om landtmannaprodukter. Nu tänker jag mig, att om så skulle ske, så måste man göra detta med stor uppoffring utan att kunna beräkna att kanske någonsin få igen det utlagda kapitalet, ja måhända icke ens räntan på detsamma. Men man gör det dock, och detta därför, att man skall bli i tillfälle att kunna bättre, billigare och bekvämare få de förnödenheter man ovillkorligen måste ha. — Nåväl, detsamma är äfven förhållandet i fråga om landsvägarna. De bidraga på samma sätt; är det goda vägar, kunna naturligtvis de som köra där frakta mer åt gången, därigenom blir frakten billigare, och det blir på alla sätt bättre tillförsel och samfärdsel.

*Angående väg-
underhållet å
landet.*

(Forts.)

Jag kan alltså ej förstå, hvarför städer, köpingar och municipalsamhällen skola så energiskt sätta sig emot att bidraga till att förbättra vägarna på landsbygden, ty ha landtborna fördel af det, hvilket de ju onekligen ha, så ha också invånarna i de större samhällena såväl som bruken fördel däraf. Detta är en viktig fråga, och jag tror, att om vi kunna lösa den, så göra vi någonting icke blott för en viss klass, för landtbrukarne, utan det kommer äfven dessa bruk, städer, köpingar och municipalsamhällen till godo. Därför tänker jag mig, att vi kunna icke nog fort gå mot detta mål, som ligger för oss.

Jag skulle gärna, om det varit möjligt, yrkat på, att staten hade höjt den summa, som nu utgår, till dubbla beloppet eller till 30 procent, men det torde för närvarande icke vara möjligt att komma därhän, och jag skall därför icke göra något yrkande utan har endast velat säga detta för att påpeka, att det nog i stort sedt ej är så orimligt farligt ställdt med dessa köpingar, municipalsamhällen o. s. v. hvad deras utgifter beträffar. Jag skulle för min enskilda del gärna önska, att de kunde få någon lindring, om det nämligen kunde aflöpa billigare än det nu gör, men det torde vara alldeles omöjligt. Om man skulle taga ifrån landtbefolkningen detta understöd, så kunde de ej hålla vägarna vid makt på sådant sätt, som nu sker, och då måste det enligt min öfvertygelse i längden bli förlust äfven för städerna, köpingarna och municipalsamhällena.

Grefve Hamilton: Herr talman, mina herrar! Jag nödgas, att, innan debatten avslutas, ett ögonblick uppehålla kammaren för ett par repliker.

Jag skall först be att få vända mig till herr Åkerlund. Han ansåg, att denna skatt vore af föga betydelse, eftersom den

Angående väg-
underhållet å
landet.
(Forts.)

utginge in natura. Jag vågar däremot påstå, att äfven underhållsskyldigheten in natura för den, som vill drifva ett något så när intensivt jordbruk, kan vara lika svår och ibland svårare att bära än de kontanta utgifterna. Det finnes dessutom vissa distrikt, där landtmännen ha 3, 4 ja till och med 5 mil till sina vägar, och i sådana fall antager jag, att naturaunderhållet är värre än något annat. För öfrigt har jag fått skrivelser från befolkningen i distrikt, som utgöras af öar, och de säga, att de kunna knappast komma till sina vägar.

Herr Åkerlund tycktes vilja låta påskina, att anledningen, hvarför jag är så ifrig för denna frågas lösning, skulle vara den, att vägskatterna i Skåne äro så stora. Det är ett misstag, det äro de ej. I medeltal äro de icke större där än på andra håll, och i ett distrikt, icke det som jag representerar, utan det, där jag har de största ekonomiska intressena, är skatten synnerligen låg, men jag tror väl icke man bör fråga sig, huruvida vägskatten är låg eller icke i det distrikt, där man befinner sig — jag vet att i Södermanland vägskatten är synnerligen låg — utan man bör väl fråga sig, huruvida icke en utjämning af skatten är af behovet påkallad, huruvida skatten är rättvist fördelad, ty vi svenskar skola väl anse oss vara ett folk och hjälpa hvarandra att efter förmåga bära skattebördorna.

Herr Carl Persson i Stallerhult syntes ha de största bekymmer för en utjämning eller till och med blott en utredning af statsfinansiella skäl, ty han sade: »Hvarifrån skola vi taga penningar för att fylla budgeten»? Ja, jag vet icke, om herr Persson i Stallerhult hvarje gång varit så sparsam med och så omständig om statens medel som nu. För så vidt jag erinrar mig från de senare debatterna, så skulle han — jag tror icke att jag misstager mig — ha yrkat bifall till ganska höga anslag. Jag skall för öfrigt be att här få erinra honom om, att det icke gäller några nya skatter, det gäller endast att öfverföra de skatter, som tynga orättvist, på dem som ha större förmåga att kunna bära dem, och jag vill fråga herr Carl Persson: har en skollärare på landet, som betalar 50, 60 kronor i vägskatt — såsom jag har bref på — har han icke svårare att bära den utgiften än miljonären i vår hufvudstad — som jag ofta sagt — för den händelse man skulle öka skatten för honom? Jag tror, att talet om budgeten är ett tal, som det icke lönar sig att komma med. Det är åtminstone icke ett sådant skäl, som behöfver tillmätas någon betydelse, ty det är icke fråga om någon ny skatt utan blott om en öfverflyttning af en gammal.

Herr Persson i Stallerhult har också sagt, att jordbrukarne fått det bra efter den nya väglagen. Ja, de ha det alltför bra i vissa distrikt; jag har också framhållit, att i vissa distrikt utgår vägskatten allenast med 1 krona per bevillningskrona, men i andra uppgår den till 24 gånger bevillningen; och det är däri

orättvisan ligger. Han har också talat om, att skatterna i Kristianstads län äro så stora. Jag kan inte inlåta mig på att besvara de särskilda förhållanden han framdrog, ty jag har ej reda på den saken, men jag tror att herr Wählin har grundat sina uppgifter på själfdeklaration. Det kan ju hända, att detta varit ett misstag, men i det hela taget äro nog hans uppgifter riktiga. Det har framgått af dem, att skatten trycker hårdt i vissa delar af Skåne, men jag föreställer mig, att om man gjort en likadan undersökning på andra håll, skulle man kanske fått se, att den trycker ännu hårdare där. Jag har hört berättas från vissa häradar i Älfsborgs län, bland andra Gäsene härad, tror jag det var, att skatterna där äro ytterst höga, och att småbrukspremieringsnämndens medlemmar sagt, att det sett ut som ett öde land.

*Angående vägh
underhållet å
landet.*

(Forts.)

Af debatten i dag synes framför allt ha framgått, hvilka åsikter man än har, att en utredning är af behofvet påkallad, och det glädde mig, att friherre Palmstierna nyss sade, att städerna icke skulle vara mot en utjämning, och därför förmodar jag också, att de skola vara med på en utredning, ty jag är öfvertygad, att de vilja vara med på en rättvis beskattning.

Jag vill därför hemställa till Eder, mina herrar, huruvida Ni i denna kammare icke skulle vilja vara med om en utredning. Det skulle kanhända ha till följd, att vi sluppe debattera en sak, som behöfde utredning. Herr talman, jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Zimdahl: Jag skall icke förlänga den redan långa debatten. Men, innan talmannens klubba faller, skall jag be att få till protokollet antecknad, att jag afgjort ställer mig på deras sida, som yrka på väghållningsbördans öfvertagande af staten.

Hur man än bättrar och lappar på den nu gällande väglagen, kommer väghållningsbördan att trycka mycket ojämnt inom olika delar af landet och äfven att alstra missnöje här och hvar.

Man har talat om de stora utgiftsposter, som skulle blifva en följd, om staten öfvertog väghållningen. Detta må ju vara i viss mån befogadt, men jag tror, att man där öfverdrifver. Genom ett förståndigt användande af entreprenadsystemet vid vägarnes underhåll, skulle jag tro, att kostnaderna komma att blifva, naturligtvis stora, men i allt fall icke så stora, som många föreställa sig.

Emellertid skall jag, herr talman, då jag endast velat tillkännagifva min ståndpunkt, icke göra något yrkande.

Herr Riström: Jag skall endast be att med några ord få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk.

Det är nu dryftadt och utredt nog mycket angående denna sak. Men min personliga åsikt är den, att man icke bör hesitera för utredning i frågan. Så mycket är den värd. Och att icke

Angående väg-
underhållet å
landet.
(Forts.)

utredningen glömmer att därvid moderera städernas utgifter, så att de kanske komma i samma kategori som landsbygden, tror jag följer af sig själf. Man behöfver alltså ej vara rädd härför. Också skall ju Riksdagen i alla fall efter utredning besluta och jämka.

Jag ber att få instämma i herr Wiklunds m. fl:s reservation och yrkar, att den måtte blifva antagen.

Jag kan nämna, att jag vis å vis utgifterna, om staten öfvertar kostnaden för vägunderhållet inom landet, anser, att de icke blifva på något sätt stora, utan tvärtom.

Det säges nu, att väghållningsskyldigheten fullgöres genom naturaunderhåll. Men, som det redan förut har sagts, är detta icke skänkta penningar. Det finns många inom den domsaga, som jag representerar, hvilka få fara 6, 7, 8 mil för att fullgöra detta naturaunderhåll; och blotta resan fram och tillbaka är ofta mera värd än själfva arbetet med naturaunderhållet. I sådana fall är det ej något afundsvärdt. Mången skulle ju gärna betala kontant, och det tillåter väglagen också i vissa fall, men det har icke tillämpats i de distrikt, hvilka jag känner till, utan där får man knoga och fara många mil för att fullgöra naturaunderhållet. Om åter staten öfvertager vägunderhållsskyldigheten, kan denna utbjudas på entrepenad, och det är redan påpekadt, att kostnaderna för underhållet skulle blifva ännu billigare än under nuvarande förhållanden. Länsmännen kunna sköta om utbudandet på entrepenad och någon ökad kostnad behöfver man icke lägga härför. Länsmännen kunna bäst kontrollera, att sedan underhållsskyldigheten genom entreprenad bortauktionerats på lämpligt sätt, de som åtagit sig denna skyldighet också fullgöra densamma, och jag tror, att kostnaden för vägstyrelsernas förvaltning helt och hållet skulle falla bort.

Beträffande nybyggnad af vägar tror jag icke heller det blir så farligt. Riksdagen anslår medel och det går successivt. Då Riksdagen, fastän staten nu endast lämnar tre tjugonedelar af den uppskattade underhållskostnaden, varit mycket trög att bevilja anslag redan såsom det nu är, kommer det sannerligen icke i framtiden att gå lättare att få anslag utan snarare tvärtom. Jag är alltså fullt öfvertygad om att det skulle blifva en fullt rättvis fördelning och icke dyrare om staten öfvertog vägunderhållet.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Jag uppträder mycket ogärna den ena gången efter den andra i en och samma fråga, men jag anser det vara min skyldighet att fästa herrarnes uppmärksamhet på, hvad det är vi gå att rösta om. Här har från flere håll sagts, att vi icke böra motsätta oss en utredning. Ja, det skulle jag icke på något sätt motsätta mig, om utredningen ginge ut på, huru vi lämpligast och bäst skola kunna underlätta bördan för de väghållningsdistrikt, som äro mest be-

tungade. Men hvad är det för slags utredning som här begäres? Jo, att »Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag därom, att kostnaderna för väghållningsbesväret på landet må af staten öfvertagas eller af statsmedel bestridas.» Jag skall icke tillägga något vidare utan jag har endast velat fästa herrarnes uppmärksamhet på hvad det är för slags utredning, som här begäres. Det förra slaget af utredning, som här varit tal om, skulle jag gärna varit med om, men om någon skrifvelse, sådan som här föreslås, kan jag icke vara med.

Angående väghållningen på landet.
(Forts.)

Öfverläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till den af herr Wiklund i ämnet afgifva reservationen, 3:o) bifall till nyssnämnda reservation men med ogillande af motiveringen, 4:o) bifall till herr Anderssons i Grimbo m. fl. motion och 5:o) bifall till det af herr Malmborg under öfverläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen det under 1:o) upptagna yrkandet hafva flertalets röster för sig. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf herr talmannen för bestämmande af kontrapositionen ånyo upptog de öfriga yrkandena, och förklarade sig herr talmannen nu anse det under 2:o) afgifna yrkandet vara med öfvervägande ja godkänt. Men jämväl nu begärdes votering, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition i denna votering antagits det under 4:o) omförmälda yrkandet, uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående punkten I mom. a) af sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 4 antager yrkandet om bifall till den af herr Wiklund i ämnet afgifva reservationen, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om bifall till den af herr Andersson i Grimbo m. fl. väckta motionen n:o 66.

Den enligt denna voteringsproposition anställda voteringen utvisade 110 ja mot 103 nej, i följd hvaraf propositionen för hufvudvoteringen erhöll följande af kammaren nu godkända lydelse:

Angående väg-
underhållet å
landet.
(Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller sammansatta stats- och lagutskottets hemställan i punkten I mom. a) af utskottets förvarande utlåtande n:o 4, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den af herr Wiklund i ämnet afgifna reservationen.

Hufvudvoteringen utföll med 149 ja mot 63 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Sedan *mom. b)* föredragits, begärdes ordet af

Herr Wiklund som anförde: Herr talman, mina herrar! Om jag än icke kan våga hoppas på ett bifall till de motioner, som beröras i det nu föredragna momentet, då utskottet nära nog enhälligt afstyrkt desamma, så kan jag dock icke underlåta att yttra några ord, innan frågan afgöres.

Anledningen till dessa motioner är det egendomliga förhållandet, att statsbidrag utgår allenast för sommarvägunderhållet, medan däremot något statsbidrag icke utgår för vintervägunderhållet. Att staten funnit det rättvist och billigt att i viss mån bidraga till underhållet af de allmänna vägarna sommartiden lär väl endast bero därpå, att det ansetts vara i viss mån ett statsändamål att hålla vägarna i trafikabelt skick sommartiden, men om det är ett statsändamål, att så sker beträffande sommarvägunderhållet, så måste det i lika grad vara ett statsändamål, att vägarna hållas trafikabla vintertiden. Häraf följer med nödvändig konsekvens, att statsbidrag äfven bör utgå för vintervägunderhållet.

Ehuruväl utskottet nu afstyrkt motionerna, förklarar likväl utskottet, att det nog kan ligga något berättigande uti motionärernas åsikt, samt att vissa väghållningsdistrikt äro ogynnsammare ställda än andra med afseende å vinterväghållet, men utskottet anser, att någon verklig utjämning af väghållningsbesväret mellan de olika distrikten ej skulle uppstå genom motionärernas förslag. Ja, jag vill endast erinra, att motionärerna aldrig direkt påstått, att någon verklig utjämning härigenom skulle ske, men däremot ha de framhållit, att i viss mån en lindring skulle uppstå beträffande de distrikt, där vägbördan är synnerligen tryckande.

Nu anför utskottet, att det finnes vissa väghållningsdistrikt som ha stora vägkassar att förfoga öfver; och det kan ej vara

lämpligt, menar utskottet, att lämna dessa distrikt ytterligare statsbidrag. Men om så är, att i några distrikt så stora vägkassor finnas, ha' ju dessa uppstått därigenom, att de väghållnings-skyldige själfva sammanskjutit dessa belopp, hvilket åter beror därpå, att väglagen icke medger, att de få uttaxera allenast det belopp, som åtgår för det årliga vägunderhållet. Men det bevisar alls icke, att icke vägbördan kan vara tryckande äfven i sådana distrikt, där det finnes öfverskott i vägkassan. Föröfrigt komma nog dessa kassor att förr eller senare tagas i anspråk dels för nybyggnader af vägar och dels för ombyggnader af broar och reparationer af dessa, äfvensom omläggningar af redan anlagda vägar. Och när i allt fall statsbidrag utgår för sommarvägunderhållet, oaktadt dessa stora vägkassor på några ställen finnas, synes mig detta icke utgöra något skäl för att detta icke skulle ske äfven beträffande vinterväghållet.

Angående väg-
underhållet å
landet.
(Forts.)

Vidare anför utskottet, att vid 1905 års riksdag, när väglagen reviderades, icke något förslag framställdes om statsbidrag för vinterväghållet, och utskottet har trots sig däraf kunna draga den slutsatsen, att något verkligt behof ej förefinnes för detta statsbidrag, eller, som utskottet yttrar, »att något verkligt missförhållande i det anmärkta hänseendet ej skulle förefinnas».

Det må nu vara sant, att något förslag i detta syfte icke väcktes vid 1905 års riksdag, men dylika förslag ha nog vid åtskilliga tillfällen framlagts här i Riksdagen.

Redan 1880 års kommitté, på hvilkens förslag den nuvarande väglagen är byggd, yttrar härom, »att vinterväghållet till sin natur är fullkomligt likställigt med sommarvägunderhållet, och att ingen anledning förefans, att låta en grund gälla för det ena och eu annan för det andra». Kommittén föreslog emellertid icke något statsbidrag för sommarväghållet och hade således ingen anledning att föreslå något sådant för vinterväghållet. Men så mycket kan man finna af kommitténs betänkande, att därest kommittén hade föreslagit statsbidrag för sommarväghållet, så hade den med all säkerhet äfven föreslagit sådant för vinterväghållet.

Vid 1891 års riksdag väcktes en motion, däri föreslogs, att all kostnad för underhåll af vägar och broar *såväl sommar- som vintertiden* skulle till hälften ersättas af staten.

Vid 1899 års riksdag yrkades af herr Johansson i Mellbyn, att statsbidraget enligt paragraf 60 väglagen borde utgå med minst en femtedel af uppskattade kostnaden för väghållningen *alla årstider*. Därom yttrade lagutskottet allenast, »att sedan väglagen antogs, syntes ej sådana förhållanden hafva inträdt, som betingade en sådan förhöjning».

Vid 1900 års riksdag yrkade herr Lindblad — jämte annat — att statsbidrag skulle utgå för vinterväghållningen, så snart uttaxering af allmän vägskatt för sådant ändamål förekommer.

*Angående väg-
underhållet å
landet.* Lagutskottet yttrade endast, »att det icke kunde tillstyrka, att statsbidrag lämnades för vinterväghållningen».

(Forts.)

Häraf framgår emellertid, att det icke saknats förslag i syfte att beträffande statsbidraget jämställa såväl sommar- som vinterväghållningen, men att något egentligt skäl, hvarför dessa framställningar icke bifallits, icke står att upptäcka.

Icke heller i detta utlåtande kan man spåra något verkligt skäl för att icke sommar- och vinterväghållet skulle jämställas beträffande statsbidraget. Det fanns verkligen en punkt i utskottets ursprungliga förslag, som, därest den varit hållbar, kunnat utgöra ett verkligt skäl mot motionärernas förslag, nämligen att vid uppskattning af kostnaderna för sommarväghållet i viss mån äfven beräknades kostnaderna för vintervägunderhållet, men sedan detta skäl ansetts ohållbart och från betänkandet strukits, ansåg t. o. m. en ledamot af utskottet, som ville afslå motionen, att det icke fanns mycket kvar af hela utskottets motivering.

Nu skall man måhända tro, att det här egentligen gäller de norrländska länen, där vinterväghållningen skulle vara särdeles tryckande. Jag ber dock få anmärka, att så icke är förhållandet. Af den statistiska tabell, som i enlighet med uppgifter från vägstyrelserna upprättats hos kammarkollegium, angående kostnaden för väghållningen för år 1907 framgår, att t. ex. vinterväghållningen i Östergötlands län kostar 42,905 kronor, i Kristianstads län 71,149 kronor, i Malmöhus län 76,009 kronor, i Älfsborgs län 62,753 kronor, i Skaraborgs län 66,188 kronor, i Västmanlands län 63,470 kronor, medan den däremot i Jämtlands län kostar 50,339 kronor, i Västerbottens län 79,494 kronor, i Norrbottens län 85,797 kronor o. s. v. Häraf framgår, att det icke är allenast de norrländska länen, som vinterväghållningen träffar ganska tungt, utan detta förekommer äfven i södra och mellersta Sverige.

Jag för min del håller fortfarande före, att det är förenadt med både rättvisa och billighet, att statsbidrag utgår äfven för vinterväghållningen, och att således motionärernas förslag därom bör bifallas.

Beträffande de föreslagna ändringarna i väglagen, som skulle bli en följd af ett eventuellt bifall till motionen i fråga om statsbidrag, anser jag, för min del, att min motion har det företrädet framför herr Rogbergs, att den lämnar större garanti för att icke några oskäligt stora ersättningar må komma att utgå till respektive ploglag.

Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka afslag på utskottets hemställan i mom. b och bifall till herr Rogbergs och min motion angående statsbidrag för vinterväghållningen samt bifall till min motion n:o 53 angående ändring af 68, 69 och 71 paragraferna i väglagen.

I detta anförande instämde herrar *Olofsson, Beygman, Jonsson* Angående väg-
underhållet å
landet.
i Gumboda, *Hellberg, Mörtzell, Riström, Rehn, Zimdahl, Lindgren*
i Skog, *Hedström* och *Åslund*.

(Forts.)

Herr Zetterstrand. Herr talman, mina herrar! Jag vill börja med att göra det erkännandet, att det af herr Wiklund framställda förslaget är enligt min mening vida mer beaktansvärdt, än de förslag vi förut ha handlagt. Och vid första påseendet kan man icke underlåta att känna sig tilltalad af den tanken, att samma bidrag, som staten lämnar till underhåll af vägar sommartiden, äfven bör lämnas, när det gäller frågan om underhåll af vägar vintertiden.

Det är emellertid tvenne saker, som tala mot detsamma.

Den ena har utskottet vidrört och den andra har utskottet icke vidrört, men den omständigheten har redan nu framkommit under debatten. Hvad utskottet vidrört, har varit det, att man ansett, att därigenom att staten lämnar detta bidrag äfven till vinterväghållet, det icke åstadkommes någon nämnvärd utjämning af bördorna. Det är väl i alla fall så, att hvad man hufvudsakligen äsyftar, är att åstadkomma en utjämning af bördorna. Men om staten lämnar bidrag till vinterväghållet, så blir följdén, att staten kommer att lämna bidrag såväl till distrikt, som ha en mycket ringa utgift för sina vägar, som till dem, som ha en alldeles onaturligt hög utgift för sina vägar. Detta är, som jag förut flera gånger påpekat, icke hvad man vill, utan hvad man vill och anser rättvist är att lämna bidrag till de väghållningsdistrikt, som ha de största utgifterna till vägenderhållet.

Detta är således det ena skälet, som talar mot bifall till motionen och det skäl, som utskottet framhållit.

Men ett annat skäl borde ha framhållits, om vi hade haft tillräcklig sakkunskap för att kunna utföra det riktigt, men det skälet har under debatten redan framförts af herr Persson i Stallerhult. Det är gifvet, att om man skall bestämma sig för, att staten skall lämna bidrag till vinterväghållet, kostnaden därför måste uppskattas på ett noggrant sätt och på ett sätt, som staten är i tillfälle att i någon mån kontrollera. Men när man har så ställt, att de väghållningskyldige kunna få uppskatta denna kostnad, hur högt de behaga, kan man icke vara med om, att staten skall lämna bidrag. Det kan hända att denna kostnad på somliga ställen kommer att tagas upp till onaturligt högt belopp, under det man kommer att vara mycket blygsammare i andra distrikt och taga upp en summa, som mera närmar sig den verkliga. Det stode alltså fritt för de olika distrikten, att, alltefter som de ville uppskatta denna börda rättvist eller taga till för hög beräkningsgrund, i öfverensstämmelse därmed själfva bestämma, med huru mycket staten skulle bidra. Något sådant

Angående väg- kan ju rimligtvis icke äga rum, och, ehuru jag icke vill ställa
 underhållet å mig afvisande mot tanken i herr Wiklunds motion, kan jag icke
 landet. vara med om bifall till densamma, förrän man ändrat vissa para-
 (Forts.) grafer i väglagen och förebyggt de missförhållanden, som jag
 påpekat, och sålunda lagt grund till en riktig uppskattning af
 vinterväghållningen och de bidrag, som staten skall lämna på
 dessa grunder.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Svallingson: Herr talman, mina herrar! Efter det anförande herr Wiklund haft i ämnet torde det vara öfverflödigt att närmare ingå på frågan, men jag har blifvit uppkallad af ett par uttalanden, som här blifvit gjorde under debatten, det ena af herr Persson i Stallerhult och det andra af det sammansatta utskottets ordförande. Båda ha påstått, att man icke skulle ha den ringaste kontroll öfver den uppskattning i penningar, som vintervägunderhållet medför. Nu förhåller det sig så, att jag på detta område tror mig vara i besittning af en erfarenhet kanske lika stor som den utskottets herr ordförande och herr Carl Persson kunna ha. Det är visst icke så, att kontroll saknas. Väglagen säger, att väghållningsskyldige kunna träffa aftal om den ersättning, som skall utgå för vägunderhållet, och om de därom äro ense, fastställes deras beslut af Konungens befallningshafvande. Kommer icke enighet till stånd, jämkar Konungens befallningshafvande dem emellan. Nu ber jag att få påpeka, att det i dessa fall icke är de, som utgöra vägunderhållet in natura, hvilka bestämma denna ersättning, utan jämväl de andra väghållningsskyldige, som med penningar bidraga till vägunderhållet, ha därvidlag medbestämmanderätt. Tro herrarne, att alla de, som icke själfva deltaga i arbetet med vägunderhållet, men bidraga med penningar därtill, skulle vara så intresserade af att denna uppskattning i penningar sättes så högt, att det blir till de naturaunderhållsskyldiges förmån? Nej, åtminstone icke, om det tillgår i andra delar af landet så, som inom det län jag tillhör. Där är det belopp, som vägstämman tillerkänner väghållningsskyldige in natura, i allmänhet till den grad minimalt, att den behållning, som någon gång uppstår, möjligen kan räknas i ören, men icke i kronor. Om förslaget godkännes är allt bra, men sedan Konungens befallningshafvande fått in förslaget från vägstämman, införes det i länskungörelserna, så att det kommer till allmänhetens kändedom. Då granskar hvarenda man betalningsvillkoren, och det händer understundom, att besvär anföras däröfver. Och hvem afgör ärendet? Jo, Konungens befallningshafvande fattar beslut; öfver detta kan anföras besvär i kammarkollegium och det är sist Kungl. Maj:t, som har afgörandet i sin hand. Man har att komma in med all utredning och bevisning, som man kan prestera. Nu kom-

mer härtill, att, innan Konungens befallningshafvande fattar beslut, frågan vanligen underkastas kronofogdens hörande, i det Konungens befallningshafvande inforrdar utlåtande från honom.

Jag tillåter mig hemställa, huruvida detta sätt att fördela vintervägunderhållet är helt utan kontroll. Jag är icke af den meningen. Och jag har ansett mig böra frambålla detta, eftersom herr Wiklund i sitt anförande icke vidrört den sidan af frågan. Men då jag är hans medreservant, har jag ansett mig skyldig att påpeka de faktiska förhållanden som råda, och ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Angående vägunderhållet å landet.
(Forts.)

Herrar *Karlsson* i Mo och *Olofsson* instämde häruti.

Herr Lundell: Herr talman! Det är nog så, att både de, som säga, att det i förevarande fall går att kontrollera, och de, som säga, att det möter stora svårigheter, kunna i viss mån ha rätt så till vida, att ersättningen för vintervägunderhållet bestämmas i olika väghållningsdistrikt på olika sätt. Inom somliga distrikt komma vederbörande ombud vid häradsrätten öfverens om att ersättningen skall bestämmas till det och det beloppet inom de olika områdena. Huruvida dessa sålunda bestämda belopp äro de rätta är nästan omöjligt att afgöra. Det betyder icke så synnerligen mycket nu, då icke distrikten få något bidrag, om beräkningarna ej skulle vara så särdeles noggranna. Jag har gjort samma erfarenhet i det fallet som föregående talare, att ersättningen hittills åtminstone har varit satt snarare för låg än för hög, men hur det går, ifall staten lämnar visst bidrag, svarar jag icke för.

Inom andra distrikt går det så till, att vinterväghållningen bestrides efter räkning af vissa personer och att visst belopp utgår till betalning af arbetskarl och dragare per dag. Under sådana förhållanden kan naturligtvis felaktigheten icke bli så stor, ehuru äfven där möjlighet finnes att bestämma antingen en för hög eller en för låg ersättning. Min erfarenhet just från det distrikt, där jag deltagit i vägunderhållet och där ersättningen utgår efter dagsverke, går i den riktningen, att denna sättes snarare för lågt än för högt. Men om det är vanskligt redan nu att kunna bestämma ersättningen för sommarvägunderhållet in natura, så är det så mycket svårare att träffa motsvarande bestämmelser för vintervägunderhållet. Förhållandena äro så olika under olika år, och jag har exempel på att det inom det vägunderhållningsdistrikt jag tillhör varit år, då denna kostnad icke gått till mera än 10 kronor, men också år, då den gått upp till 4,000 kronor. Hur skall man få ett medeltal för dessa olika belopp, som skulle vara bestämmande för statsanslaget? Atminstone behöfver man en hopsummering för 10 år, om man skulle få ett något så när exakt tal.

Angående väg-
underhållet å
landet.
(Forts.)

Jag vill icke säga, att det är oriktigt att väghållningskyldige få ökad anslag såsom bidrag till vägenderhållet, utan jag anser det vara rättvist och billigt, men det vore bättre att öka på anslaget för sommarväghållningen, som det åtminstone är mycket större möjlighet att kontrollera och få de rätta beloppen för, än att fördela detta anslag på både sommar och vinterväghållningen.

Herr talman, jag har intet annat yrkande att göra än om bifall till utskottets förslag.

Öfverläggningen förklarades härmed vara afslutad. Herr talmannen gaf propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag därå och bifall i stället till de i herr Rogbergs motion n:o 26 samt herr Wiklunds motioner n:is 52 och 53 framställda yrkanden, och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Som likväl votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller sammansatta stats- och lagutskottets hemställan i punkten I mom. b) af utskottets förevarande utlåtande, n:o 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit de yrkanden, som framställts i herr Rogbergs motion n:o 26 samt herr Wiklunds motioner n:is 52 och 53.

Omröstningen utvisade 159 ja och 54 nej, hvadan kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Som tiden nu var långt framskriden, uppsköts den vidare behandlingen af förevarande utlåtande äfvensom handläggningen af öfriga å föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag komme att fortsättas.

Häruppå åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,11 e. m.

In fidem

Per Cronwall.